

Finansijski pristup borbi protiv trgovine ljudima

Analiza primjene člana 23 stav 3
Konvencije Vijeća Evrope
o akciji protiv trgovine ljudima

Nathalie Le Rousseau Martin

Non official translation

Finansijski pristup borbi protiv trgovine ljudima

Analiza primjene člana 23 stav 3
Konvencije Vijeća Evrope
o akciji protiv trgovine ljudima

Studiju pripremila Nathalie Le Rousseau-Martin,
pravna konsultantica, bivša članica GRETA-e

Mart 2025.

Vijeće Evrope

Mišljenja iznesena u ovoj publikaciji su odgovornost autora i ne predstavljaju nužno službenu politiku Vijeća Evrope.

*Non official translation - Original version: French
L'approche financière de la lutte
contre la traite des êtres humains*

Dozvoljena je reprodukcija dijelova teksta (do 500 riječi), osim u komercijalne svrhe, pod uslovom da se očuva integritet teksta, da se odlomak ne koristi van konteksta, da ne pruža nepotpune ili da na drugi način ne navodi čitaoca na pogrešan zaključak po pitanju prirode, obima ili sadržaja teksta. Izvorni tekst mora obavezno biti naveden na sljedeći način „© Vijeće Evrope, godina objavljivanja“.

Sve ostale zahtjeve u vezi sa reprodukcijom/prevođenjem cijelog dokumenta ili nekog njegovog dijela treba uputiti Direktoratu za komunikacije Vijeća Evrope (F- 67075 Strasbourg Cedex ili na publishing@coe.int).

Svu ostalu korespondenciju u vezi sa ovim dokumentom treba uputiti Sekretarijatu Konvencije Vijeća Evrope za borbu protiv trgovine ljudima trafficking@coe.int

Fotografije: Shutterstock

Ova publikacija nije lektorirana u Jedinici za lektorisanje SPDP-a radi ispravke štamparskih i gramatičkih grešaka.

Jezik originala: francuski
© Vijeće Evrope, mart 2025.
Štampano u Vijeću Evrope

Sadržaj

POPIS SKRAĆENICA	9
KRATKI REZIME	10
UVOD	11
METODOLOGIJA	13
1. DJELOKRUG PRIMJENE ČLANA 23 STAV 3 KONVENCIJE VIJEĆA EVROPE O AKCIJI PROTIV TRGOVINE LJUDIMA	14
1.1. Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom (ETS br. 141)	14
1.2. Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom i o finansiranju terorizma (CETS br. 198).....	15
1.3. Propisi Evropske unije.....	16
2. SADRŽAJ OPŠTE OBAVEZE IZ ČLANA 23 STAV 3 KONVENCIJE VIJEĆA EVROPE O AKCIJI PROTIV TRGOVINE LJUDIMA	17
2.1. Obaveza provođenja finansijskih istraga	17
2.2. Obaveza omogućavanja korištenja posebnih ovlaštenja i tehnika u vezi sa finansijskim istragama	18
2.3. Obaveza brzog zamrzavanja ili oduzimanja imovine koja podliježe trajnom oduzimanju.....	19
2.4. Obaveza trajnog oduzimanja imovine povezane sa trgovinom ljudima ili na drugi način lišavanja trgovaca ljudima te imovine	20
2.5. Obaveza da se počinioci „na drugi način liše“ sredstava krivičnog djela trgovine ljudima i imovinske koristi pribavljene njegovim izvršenjem	22
2.6. Obaveza garantiranja pravilnog upravljanja zamrznutom ili privremeno oduzetom imovinom	22
2.7. Obaveza krivičnog gonjenja i kažnjavanja pranja novca povezanog sa trgovinom ljudima.....	23
2.8. Obaveza učešća u međunarodnoj saradnji za potrebe provođenja istraga i trajnog oduzimanja imovine.....	24
3. PREGLED PRIMJENE ČLANA 23 STAV 3 U DRŽAVAMA POTPISNICAMA KONVENCIJE O AKCIJI PROTIV TRGOVINE LJUDIMA	25
3.1. Obaveza provođenja finansijskih istraga	26
3.2. Obaveza zamrzavanja, privremenog i trajnog oduzimanja imovine povezane sa trgovinom ljudima.....	28
3.3. Obaveza garantiranja pravilnog upravljanja imovinom povezanom sa trgovinom ljudima.....	32
3.4. Obaveza učešća u međunarodnoj saradnji za potrebe provođenja istraga i trajnog oduzimanja imovine povezane s kriminalom	32
4. PREPORUKE.....	33
Mjere za unapređenje finansijskih istraga u predmetima trgovine ljudima.....	33
Mjere za unapređenje korištenja posebnih ovlaštenja i tehnika u vezi sa finansijskim istragama	33
Mjere za bolje korištenje finansijskih istražilaca i finansijsko-istražnih jedinica	33
Mjere za unapređenje zamrzavanja, privremenog i trajnog oduzimanja imovine povezane sa trgovinom ljudima.....	34
Mjere za unapređenje pravilnog upravljanja zamrznutom ili privremeno oduzetom	

imovinom	34
Mjere za unapređenje krivičnog gonjenja i kažnjavanja krivičnih djela pranja novca povezanih sa trgovinom ljudima	34
Mjere za unapređenje saradnje u istragama, zamrzavanju i trajnom oduzimanju imovine .	35
Mjere za unapređenje prikupljanja podataka.....	35
PRILOZI	36
Prilog I – Popis izvora	36
Prilog II – Popis država potpisnica Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima (CETS br. 197).....	38
Prilog III – Popis država potpisnica Konvencije Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom (ETS br. 141)	2
Prilog IV - Popis država potpisnica Konvencije Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom i o finansiranju terorizma (CETS br. 198)	2

POPIS SKRAĆENICA

Konvencija br. 141	Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom (ETS br. 141)
Konvencija br. 198	Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom i o finansiranju terorizma (CETS br. 198)
KDP 198	Konferencija država potpisnica Konvencije Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom i o finansiranju terorizma (CETS br. 198)
EU	Evropska unija
FATF	Radna grupa za finansijske mjere protiv pranja novca
FOJ	Finansijska obavještajna jedinica
GRETA	Grupa eksperata za borbu protiv trgovine ljudima
TJ	Trgovina ljudima

KRATKI REZIME

Borba protiv finansijskih tokova vezanih za trgovinu ljudima i oduzimanje imovine povezane s kriminalom okosnica su borbe protiv ovog teškog krivičnog djela. Iako su države potpisnice Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima ujedinjene oko ovog cilja, i dalje postoji niz manjkavosti. Ne samo da finansijski aspekt trgovine ljudima još uvijek nije adekvatno obuhvaćen nego se i mjere privremenog i trajnog oduzimanja imovine i dalje prerijetko koriste da bi imale nekog uticaja na izvršioce ovog krivičnog djela.

Načelno, države članice su u ogromnoj većini preuzele odredbe člana 23 stav 3 Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima u domaće zakonodavstvo, ali često nisu u stanju da pokažu njegovu djelotvornu primjenu.

Organi za provođenje zakona i sudovi često nemaju operativni kapacitet da održe korak sa samim obimom trgovine ljudima uprkos nastojanjima nadležnih organa. Kako razmjere ove pojave prevazilaze postojeće kadrovske resurse koji se njome bave, nemoguće je iskoristiti sve raspoložive informacije i nositi sa obimom istraga.

Trajno oduzimanje finansijskih tokova proisteklih iz trgovine ljudima također otežava činjenica da identifikacija i oduzimanje imovine povezane s kriminalom u velikom broju država potpisnica nije prioritet, a raspoloživi podaci ukazuju na nedjelotvornost režima trajnog i privremenog oduzimanja koji se ni izdaleka u potpunosti ne primjenjuju u predmetima trgovine ljudima te je vrijednost oduzete imovine neznatna u odnosu na promet koji se njom ostvaruje.

Konačno, dok trgovci ljudima uglavnom veoma dobro sarađuju sa drugim kriminalnim grupama na međunarodnom nivou, u saradnji između država još uvijek postoje problemi kako u razmjeni informacija tako i u primjeni sporazuma o saradnji po pitanju privremenog i trajnog oduzimanja imovine povezane s kriminalom.

Da bi njihov odgovor bio primjeren iznosima koji su u pitanju, države potpisnice bi u svoje krivične istrage trebale, kao osnovni element, uključiti finansijske i imovinske aspekte i to kroz sistematsku primjenu finansijskih istraga i dodatno povećanje privremenog i trajnog oduzimanja imovine povezane s trgovinom ljudima.

Djelotvorna primjena člana 23 stav 3 Konvencije u državama potpisnicama još više dobija na značaju zbog činjenice da se manjkavosti i nedostaci u djelotvornoj primjeni propisa o zamrzavanju imovine trgovaca ljudima i njenom oduzimanju mogu negativno odraziti na obeštećenje žrtava. Prema članu 15 stav 3 Konvencije, države potpisnice mogu donijeti posebne mjere kojima će se garantirati korištenje identificirane, privremeno i trajno oduzete imovinske koristi pribavljene trgovinom ljudima za isplatu odštete žrtvama trgovine ljudima, bilo direktno ili preko fonda za obeštećenje.

UVOD

Trgovina ljudima, kao kriminalna radnja koja podrazumijeva mali rizik i veliku dobit, smatra se jednim od najunosnijih krivičnih djela u svijetu i jednim od najprofitabilnijih poslovnih modela organiziranog kriminala pošto kriminalcima omogućava ostvarivanje ogromne zarade od eksploatacije žrtava.

Iako je ostvaren pomak u razumijevanju razmjera ovog problema, većina mjera za suzbijanje trgovine ljudima i dalje je usmjerena na krivično gonjenje samog djela trgovine ljudima, a ne na imovinsku korist koja je njime pribavljena. Procenat uspješno oduzete imovine povezane s kriminalom još uvijek je nizak u odnosu na procijenjeni iznos imovinske koristi ostvarene od trgovine ljudima.

Premda ne postoje precizni podaci, prihod od organiziranog kriminala je značajan. U studiji koju je 2021. godine provela Evropska komisija procijenjeno je da je u 2019. godini godišnji prihod devet glavnih kriminalnih tržišta u Evropskoj uniji, uključujući trgovinu ljudima, iznosio između 92 i 188 milijardi eura.¹

Kada je riječ o povratu imovine povezane s kriminalom, Europol je 2016. godine konstatirao da je u analiziranom periodu privremeno oduzeto ili zamrznuto 2,2% nezakonito stečene imovinske koristi u Evropskoj uniji², ali je samo 1,1% trajno oduzeto. Od približno 2,4 milijarde eura nezakonito stečene imovine koja godišnje bude privremeno oduzeta ili zamrznuta u Evropskoj uniji oko 1,2 milijarde bude trajno oduzeto svake godine. Po mišljenju vodećih nadzornih tijela za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma³ „manje od 1% nezakonito stečene imovinske koristi bude vraćeno“.⁴

Međutim, iskustvo je pokazalo da je borba protiv organiziranog kriminala djelotvorna samo ako se kriminalci liše imovine stečene kriminalnim radnjama. Lišavanje imovinske koristi stečene kriminalnim radnjama može služiti kao sredstvo odvraćanja pošto se time anulira glavni motiv, odnosno profit, te sprečava ponovno ulaganje tih sredstava u kriminalne radnje.

Donošenje politike za suzbijanje finansiranja trgovine ljudima je stoga osnovni element zakonodavnog odgovora država na ovu pojavu. Ovaj finansijski pristup borbi protiv trgovine ljudima je zasnovan na dva osnovna elementa: strategijama povrata imovine i instrumentima za sprečavanje pranja novca. Borba protiv trgovine ljudima podrazumijeva i borbu protiv njenog finansiranja.

Iako se oslanja na pristup zasnovan na poštovanju ljudskih prava, Konvencija o akciji protiv trgovine ljudima (u daljem tekstu: Konvencija) također ima funkciju provođenja zakona. Član 23, na primjer, obavezuje države potpisnice da donesu mjere koje su primjerene težini krivičnih djela i propišu „djelotvorne, srazmjerne i odvraćajuće“ kazne.

Pored toga, polazeći od pretpostavke da je trgovina ljudima suštinski finansijsko pitanje za one koji se njome bave, autori Konvencije su smatrali da je potrebno propisati mjere za lišavanje imovinske koristi povezane sa krivičnim djelom trgovine ljudima ili stečene izvršenjem tog krivičnog djela.⁵ Konvencija stoga predviđa opštu obavezu država potpisnica da preduzmu neophodne mjere koje će im omogućiti da od trgovaca ljudima trajno oduzmu ili ih na drugi način liše sredstava krivičnog djela i imovinske koristi pribavljene njegovim izvršenjem.

¹ Evropska komisija, *Mapping the risk of serious and organised crime infiltrating legitimate businesses* – Ured za publikacije EU, Završni izvještaj, 2021.

² Ured Evropske policije, 2016 – *Criminal Asset Recovery in the EU, Survey of Statistical Information 2010-2014 (Does crime still pay?)* - <https://www.europol.europa.eu/publicationsdocuments/does-crime-still-pay>

³ Radna grupa za finansijske mjere protiv pranja novca (FATF), Odbor eksperata Vijeća Evrope za procjenu mjera protiv pranja novca i finansiranja terorizma (MONEYVAL) i Konferencija država potpisnica Konvencije Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom i o finansiranju terorizma (KDP 198).

⁴ KDP 198, *Added value and feasibility of preparing an additional protocol to the Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism* (CETS No. 198), juni 2023.

⁵ Obrazloženje uz Konvenciju Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima, paragraf 254.

Iako je finansijski pristup borbi protiv trgovine ljudima prisutan u Konvenciji, a države potpisnice sve više uviđaju rasprostranjenost i ozbiljne posljedice trgovine ljudima, primjena ovog pristupa u praksi nije u potpunosti djelotvorna.

Prema postojećoj praksi krivičnog pravosuđa kriminalcima koji se bave trgovinom ljudima obično prijeti mala opasnost da će biti lišeni slobode i osuđeni te da će im biti oduzeta sredstva krivičnog djela i imovinska korist pribavljena njegovim izvršenjem. Broj postupaka i osuđujućih presuda u predmetima trgovine ljudima, kao i stopa trajnog oduzimanja imovinske koristi pribavljene trgovinom ljudima i dalje su niski.

Na mogućnost država da trgovce ljudima liše imovine povezane sa trgovinom ljudima utiče nekoliko faktora: relativno nepoznavanje finansijskog pristupa od strane onih koji učestvuju u borbi protiv trgovine ljudima, nedostatak namjenskih resursa i nepridavanje prioritetnog značaja predmetima trgovine ljudima, kao i određene poteškoće u međunarodnoj saradnji po pitanju privremenog ili trajnog oduzimanja.

Konačno, treba istaći da se manjkavosti i nedostaci u djelotvornom izvršenju novčanih kazni u državama potpisnicama mogu negativno odraziti na obeštećenje žrtava koje može zavisiti od korištenja identificiranih, privremeno i trajno oduzetih nezakonitih sredstava.⁶

Oduzimanje i povrat imovine povezane s kriminalom stoga izgleda predstavlja jedan od glavnih izazova u borbi protiv trgovine ljudima.

⁶ Članom 15 stav 3 Konvencije predviđena je mogućnost država potpisnica da donesu posebne mjere kojima će se garantirati korištenje identificiranih, privremeno i trajno oduzetih nezakonitih sredstava za isplatu odštete žrtvama trgovine ljudima, bilo direktno ili preko fonda za obeštećenje.

METODOLOGIJA

Cilj ove analize primjene člana 23 stav 3 Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima jeste da se procijeni mjera u kojoj države potpisnice poštuju obavezu primjene finansijskih sankcija koje omogućavaju trajno oduzimanje sredstava krivičnog djela trgovine ljudima i imovinske koristi pribavljene njegovim izvršenjem.

Na samom početku ove studije pojašnjen je djelokrug primjene člana 23 stav 3 Konvencije, a potom je utvrđen sadržaj opšte obaveze izricanja odgovarajućih finansijskih kazni. Nakon toga slijedi pregled primjene člana 23 stav 3 u državama potpisnicama, kao i preporuke koje imaju za cilj njegovo bolje razumijevanje i praktičnu primjenu.

Studija je zasnovana na analizi 37 izvještaja GRETA-e o trećem krugu evaluacije objavljenih između 20. novembra 2018. i 31. avgusta 2024. godine. Radi se o izvještajima za sljedeće države potpisnice: Albanija, Andora, Jermenija, Austrija, Azerbejdžan, Belgija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Kipar, Danska, Francuska, Gruzija, Njemačka, Mađarska, Island, Irska, Italija, Letonija, Litvanija, Luksemburg, Malta, Republika Moldavija, Crna Gora, Nizozemska, Sjeverna Makedonija, Norveška, Poljska, Portugal, Rumunija, Srbija, Slovačka Republika, Slovenija, Španija, Švicarska, Švedska, Ujedinjeno Kraljevstvo.

1. DJELOKRUG PRIMJENE ČLANA 23 STAV 3 KONVENCIJE VIJEĆA EVROPE O AKCIJI PROTIV TRGOVINE LJUDIMA

Član 23 stav 3 Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima propisuje opštu obavezu država potpisnica da uvedu finansijske sankcije koje će im omogućiti trajno oduzimanje sredstava krivičnog djela trgovine ljudima i imovinske koristi pribavljene njegovim izvršenjem.

Stav 3 glasi: „**Države potpisnice dužne su donijeti zakonodavne i druge neophodne mjere koje će im omogućiti trajno oduzimanje ili drugi vid lišavanja sredstva i imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivičnih djela ustanovljenih u skladu sa članom 18 i 20 tačka a) ove konvencije, odnosno imovine u vrijednosti pribavljene imovinske koristi**“.

U Obrazloženju uz Konvenciju dato je tumačenje ovog stava gdje se kaže da se član 23 stav 3 „mora tumačiti u svjetlu Konvencije Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom (ETS No. 141).“ Autori su smatrali da je bolje da se u Konvenciji ne obrađuje pitanje koje je obrađeno u Konvenciji Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom (u daljem tekstu: Konvencija br. 141) koja se primjenjuje na veliki broj krivičnih djela, a ne na određenu oblast kriminala.⁷

Kada je riječ o finansijskim sankcijama i mjerama (zamrzavanje, privremeno oduzimanje, trajno oduzimanje, sankcioniranje pranja imovinske koristi pribavljene trgovinom ljudima) Konvencija se poziva,⁸ po pitanju primjene, na Konvenciju br. 141.⁹ S obzirom na to da je Konvencija br. 141 dopunjena i izmijenjena Konvencijom Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom i o finansiranju terorizma od 16. maja 2005, koja je također poznata pod nazivom Konvencija o povratu imovine povezane s kriminalom (u daljem tekstu: Konvencija br. 198), iz člana 23 stav 3 Konvencije proizilazi da se njegova primjena mora ocjenjivati u svjetlu poštovanja odredbi ove tri međunarodne konvencije u državama potpisnicama.¹⁰

1.1. Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom (ETS br. 141)

Potpisana 8. novembra 1990, Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom stupila je na snagu 1. septembra 1993. godine, a ratificirale su je sve države članice Vijeća Evrope. Ratifikacija ove konvencije dio je pravne stečevine EU-a za države kandidate za članstvo u EU.¹¹

Konvencija br. 141 je zasnovana na ideji da oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom predstavlja djelotvorno oružje u borbi protiv kriminala. Jedan od glavnih ciljeva Konvencije jeste da posluži kao instrument koji države potpisnice obavezuje na propisivanje efikasnih mjera u domaćem zakonodavstvu za borbu protiv teškog kriminala te za oduzimanje od kriminalaca plodova njihovih nezakonitih aktivnosti.

⁷ Obrazloženje uz Konvenciju o akciji protiv trgovine ljudima, paragraf 276.

⁸ Pozivanje na druge međunarodne ugovore je tehnika formuliranja međunarodnih konvencija koja podrazumijeva izričito pozivanje na druge međunarodne konvencije bez njihovog reproduciranja. Svrha pozivanja na druge međunarodne ugovore je da se uspostavi pravna veza između normi ugovora kako bi one bile povezane u primjeni. Iako je ovaj princip pozivanja na druge međunarodne ugovore uobičajen i sa pravnog stanovišta očigledno nije problematičan, primjena ovog mehanizma može uticati na razumijevanje predmetnih mjera i državama potpisnicama otežati njihovu primjenu.

⁹ Obrazloženje uz Konvenciju o akciji protiv trgovine ljudima, paragraf 254.

¹⁰ Što se tiče veze između Konvencije br. 198 i Konvencije br. 141, a u cilju izbjegavanja pravnog vakuuma za države potpisnice Konvencije br. 141, Konvencija br. 198 sadrži odredbu koja državama potpisnicama Konvencije br. 141 omogućava da ratificiraju Konvenciju br. 198, a da pri tom ostanu obavezane Konvencijom br. 141. Kao rezultat toga, za države potpisnice koje ratificiraju Konvenciju br. 198 u njihovim međusobnim odnosima primjenjuje se ta konvencija (iako su obje države potpisnice Konvencije iz 1990. godine). U odnosima između države potpisnice Konvencije br. 198 (koja je također potpisnica Konvencije br. 141) i države potpisnice Konvencije br. 141 primjenjuje se ta konvencija (uključujući eventualne rezerve). Obrazloženje uz Konvenciju br. 198, paragraf 303.

¹¹ Ured za međunarodne ugovore Vijeća Evrope, konsultirano 29. avgusta 2024.

Konvencija predviđa sveobuhvatan skup pravila za sve faze postupka povrata imovine povezane s kriminalom, uključujući istražne radnje (član 3) te posebna istražna ovlaštenja i tehnike (član 4), privremene mjere kao što su zamrzavanje i privremeno oduzimanje (član 3), mjere trajnog oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom (član 2) i mjere kažnjavanja pranja novca povezanog sa trgovinom ljudima (član 6).

1.2. Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom i o finansiranju terorizma (CETS br. 198)

Potpisana 16. maja 2005, Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom i o finansiranju terorizma stupila je na snagu 1. maja 2008. godine i trenutno je na snazi u 37 od 46 država potpisnica Konvencije o akciji protiv trgovine ljudima.¹²

Provođenje politike ciljanja nezakonito stečenog profita jedan je od glavnih ciljeva Konvencije br. 198 koja je donesena kao odgovor na zaključak da brz pristup finansijskim informacijama ili informacijama o imovini u vlasništvu kriminalnih organizacija predstavlja ključ za uspješne preventivne i represivne mjere te, u konačnici, za obustavu njihovog djelovanja.

Konvencija br. 198 ima istu opštu strukturu kao Konvencija br. 141. Njome su propisane obaveze država potpisnica u vezi sa istražnim radnjama i privremenim mjerama zamrzavanja i privremenog oduzimanja (član 4) te posebna istražna ovlaštenja i tehnike (član 7), mjere trajnog oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom (član 3) i mjere kažnjavanja pranja novca povezanog sa trgovinom ljudima, između ostalih predikatnih krivičnih djela (član 9). Pored toga, Konvencija propisuje posebne uslove vezane za upravljanje zamrznutom ili privremeno oduzetom imovinom (član 6), kao i za sprečavanje (član 13) i inkriminaciju pranja novca (član 9) te definira ulogu i dužnosti finansijsko-obavještajnih jedinica (član 12). Konvencija također ima za cilj olakšavanje međunarodne saradnje u ovoj oblasti u skladu sa postojećim instrumentima Vijeća Evrope.

Konvencijom br. 198 također je predviđen mehanizam praćenja radi garantiranja primjene njenih odredbi u državama potpisnicama, i to u vidu Konferencije država potpisnica (KDP 198) koja je zadužena za evaluaciju i praćenje država potpisnica, kao i za davanje tumačenja određenih odredbi ovog instrumenta radi njegove lakše primjene.

Trenutno je u izradi **dodatni protokol uz Konvenciju br. 198**. Odbor ministara Vijeća Evrope je 23. novembra 2023. osnovao Odbor eksperata za povrat imovine povezane s kriminalom. Nadležnost novog odbora je da „osigura da nacrt dodatnog protokola uključuje, između ostalog, sljedeće: odredbe za unapređenje sigurnosti i dosljednosti podjele oduzete imovine između država potpisnica u transnacionalnim slučajevima; odredbe za garantiranje efikasnog i djelotvornog upravljanja privremeno oduzetom, trajno oduzetom i vraćenom imovinom, uključujući izvršenje naloga za trajno oduzimanje; odredbe kojima se omogućava oduzimanje imovine koje nije zasnovano na presudi i prošireno oduzimanje u krivičnim stvarima, uključujući saradnju u vezi sa izvršenjem zahtjeva u transnacionalnim slučajevima; sva ostala pitanja koje smatra bitnim za jačanje saradnje između država potpisnica u oblasti povrata imovine“.¹³ Rad je započet 29. maja 2024.

¹² Finska, Island, Luksemburg, Lihtenštajn i Evropska unija su potpisale, ali nisu ratificirale Konvenciju. Andora, Češka, Irska, Norveška i Švicarska je nisu ni potpisale ni ratificirale. Ured za međunarodne ugovore Vijeća Evrope, konsultirano 29. avgusta 2024.

¹³ CM (2023)131-addfinal – extract

1.3. Propisi Evropske unije

Države članice Evropske unije (EU) također moraju poštovati odgovarajuće tekstove EU-a, posebno Direktivu 2024/1260 Evropskog parlamenta i Vijeća od 24. aprila 2024. o povratu i oduzimanju imovine¹⁴ kojom se utvrđuju minimalna pravila o ulaženju u trag, identifikaciji, zamrzavanju i oduzimanju imovine te upravljanju njome u okviru postupaka u krivičnim stvarima.

Ovim novim pravilima se posebno daju veća ovlaštenja službama za oduzimanje imovine čime se državama članicama pomaže u boljem otkrivanju i oduzimanju imovine povezane s kriminalom. Ove službe će pomagati domaćim organima i Evropskom javnom tužilaštvu u istragama koje se provode radi ulaženja u trag imovini i imaće pristup odgovarajućim bazama podataka i registrima neophodnim za izvršavanje tih dužnosti. Države članice moraju odrediti službe za upravljanje imovinom koje će direktno upravljati zamrznutom ili oduzetom imovinom ili pružati podršku drugim nadležnim tijelima.

Ovaj novi propis također predviđa prodaju zamrznute imovine pod određenim uslovima pa čak i prije trajnog oduzimanja, na primjer ako se radi o kvarljivoj imovini.

Njome se također propisuju pravila za ubrzavanje postupka za obeštećenje žrtava i uvodi postupak oduzimanja imovine koji nije zasnovan na presudi u cijeloj EU čime se omogućava oduzimanje imovine povezane s kriminalom i nezakonito stečene imovine bez prethodne osuđujuće presude.

¹⁴ Direktiva (EU) 2024/1260 Evropskog parlamenta i Vijeća od 24. aprila 2024. o povratu i oduzimanju imovine (Službeni list EU, serija L od 2. maja 2024).

2. SADRŽAJ OPŠTE OBAVEZE IZ ČLANA 23 STAV 3 KONVENCIJE VIJEĆA EVROPE O AKCIJI PROTIV TRGOVINE LJUDIMA

U cilju poštovanja člana 23 stav 3 Konvencije države potpisnice moraju uvesti djelotvoran režim i postupke za identifikaciju, zamrzavanje, privremeno i trajno oduzimanje imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivičnog djela trgovine ljudima te krivično goniti i kažnjavati krivična djela pranja novca povezana sa trgovinom ljudima u skladu sa referentnim međunarodnim tekstovima, tačnije Konvencijom br. 141 i Konvencijom br. 198.

Prema tim konvencijama države potpisnice su dužne ispuniti više obaveza. Države potpisnice moraju blagovremeno ući u trag i identificirati sredstva krivičnog djela i imovinsku korist pribavljenu njegovim izvršenjem, kao i imovinu za koju se sumnja da potiče iz izvršenja krivičnog djela **provođenjem finansijskih istraga** i omogućavanjem korištenja posebnih ovlaštenja i tehnika u vezi sa finansijskim istragama. Države potpisnice također moraju brzo **zamrznuti ili privremeno oduzeti** imovinu koja podliježe trajnom oduzimanju kako bi se spriječio njen nestanak, garantirati odgovarajuće upravljanje zamrznutom ili privremeno oduzetom imovinom i sredstvima te **tu imovinu trajno oduzeti od trgovaca ljudima ili ih na drugi način lišiti nje**. Države potpisnice su nadalje obavezne da inkriminiraju i kažnjavaju **pranje** imovinske koristi pribavljene trgovinom ljudima. Konačno, Konvencija obavezuje države potpisnice da u što većoj mjeri **sarađuju** u istragama i postupcima koji imaju za cilj trajno oduzimanje sredstava krivičnog djela i imovinske koristi pribavljene njegovim izvršenjem.

Pošto je Konvencija br. 198 najdetaljniji referentni tekst, sadržaj različitih obaveza obuhvaćenih opštom obavezom iz člana 23 stav 3 Konvencije o akciji protiv trgovine ljudima analiziran je u vezi sa tim tekstom.

2.1. Obaveza provođenja finansijskih istraga

Finansijske istrage su, kao prvi korak u postupku oduzimanja imovine, ključne za pribavljanje naloga za oduzimanje i uspješno krivično gonjenje i osuđivanje osoba optuženih za trgovinu ljudima i pranje imovinske koristi pribavljene trgovinom ljudima.

Obaveza provođenja finansijskih istraga predviđena je članom 4 Konvencije br. 198 kojim je propisano da države potpisnice moraju usvojiti one zakonodavne i druge mjere neophodne za **identifikaciju i ulaženje u trag** imovini koja podliježe trajnom oduzimanju.

Ova odredba obavezuje države potpisnice da provode finansijske istrage u cilju blagovremene identifikacije i ulaženja u trag imovini pribavljenoj trgovinom ljudima koja može biti predmet trajnog oduzimanja u nekoj kasnijoj fazi.

Definicija finansijske istrage koja služi kao međunarodni standard data je u Napomeni s tumačenjima uz Preporuku br. 30 Radne grupe za finansijske mjere protiv pranja novca (FATF). „Finansijska istraga“ podrazumijeva provjeru finansijskih poslova povezanih sa kriminalnom aktivnošću u cilju: utvrđivanja razmjera kriminalnih mreža i/ili obima kriminaliteta; identifikacije i ulaženja u trag imovinskoj koristi pribavljenoj krivičnim djelom, sredstvima terorista ili drugoj imovini koja je, ili može biti, predmet oduzimanja; kao i prikupljanja dokaza koji se mogu koristiti u krivičnim postupcima.¹⁵

Finansijske istrage, dakle, imaju višestruku svrhu. Prvo, one imaju za cilj identificiranje kriminalnih mreža i pomaganje organima u pravilnoj procjeni obima imovinske koristi pribavljene trgovinom ljudima i njenog potencijalnog pranja i uključivanja u zakonite i nezakonite novčane tokove. Finansijske istrage također omogućavaju ulaženje u trag imovinskoj koristi pribavljenoj krivičnim djelom i drugoj imovini koja je, ili može biti, predmet oduzimanja, a također mogu istražiocima pomoći u identificiranju pripadnika i žrtava kriminalne mreže i prikupljanju dokaza potrebnih za krivično gonjenje, kao i

¹⁵ Radna grupa za finansijske mjere protiv pranja novca (FATF), Preporuke FATF-a – Međunarodni standardi za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma i širenja oružja za masovno uništenje, ažurirano u novembru 2023.

identificiranju osoba koje imaju koristi od kriminala ali nisu u njega direktno uključene. Finansijske istrage su također ključne za djelotvorno krivično gonjenje djela pranja novca. Korisne su u razotkrivanju predikatnih krivičnih djela, kao što je trgovina ljudima, te u identificiranju umiješanih trećih strana, bilo da se radi o fizičkim ili pravnim licima.

Da bi se osiguralo djelotvorno otkrivanje, privremeno i trajno oduzimanje imovine povezane s kriminalom, finansijske istrage se moraju provoditi sistematično, istovremeno sa istragom krivičnog djela trgovine ljudima i u okviru proaktivnog pristupa koji olakšava identifikaciju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Djelotvorno provođenje finansijskih istraga također iziskuje jake institucionalne kapacitete. Za identifikaciju finansijskih aktivnosti trgovaca ljudima i analizu prikupljenih informacija neophodne su specijalizirane službe koje će biti zadužene za primanje, analizu i distribuciju finansijskih podataka, kao i učešće finansijskih istražilaca u istrazi krivičnih djela trgovine ljudima ili istražilaca sa osnovnim poznavanjem finansijskih istraga u specijaliziranim odjelima za trgovinu ljudima.

Na primjer, finansijsko-obavještajne jedinice (FOJ) mogu pružiti značajnu pomoć u istrazi i krivičnom gonjenju trgovine ljudima u vidu finansijsko-obavještajnih izvještaja i informacija na osnovu kojih se može utvrditi povezanost osoba i subjekata za koje se sumnja da su umiješani u kriminalne radnje, informacija o prijavama sumnjivih finansijskih transakcija ili informacija dobijenih od finansijsko-obavještajnih jedinica iz drugih zemalja putem FOJ mreža koje mogu olakšati razmjenu informacija između pravosudnih sistema (koja je često brža od razmjene informacija putem uzajamne pravne pomoći).

Pored toga, koordinacija u ranoj fazi između između organa za provođenje zakona i finansijskih istražilaca je presudna za prikupljanje dokaza neophodnih za postupak.

Konačno, sudije i tužioci moraju posjedovati odgovarajuće znanje o finansijskim aspektima trgovine ljudima i primjeni propisa i postupaka zamrzavanja, privremenog i trajnog oduzimanja imovine povezane s kriminalom.

2.2. Obaveza omogućavanja korištenja posebnih ovlaštenja i tehnika u vezi sa finansijskim istragama

Da bi mogli uspješno provoditi finansijske istrage, nadležnim organima mora biti omogućen jednostavan i blagovremen pristup finansijskim informacijama koje omogućavaju brzu identifikaciju, ulaženje u trag, zamrzavanje i privremeno oduzimanje imovine koja je, ili može biti, predmet trajnog oduzimanja. To se može postići dodjelom i korištenjem posebnih ovlaštenja i tehnika specifičnih za finansijske istrage, što će dugoročno doprinijeti boljem kvalitetu istraga i povećati šanse za donošenje osuđujućih presuda.

Član 7 Konvencije br. 198 uvodi ovlaštenje za izdavanje naredbe za stavljanje na uvid ili privremeno oduzimanje bankarske, finansijske ili poslovne evidencije neophodne za provođenje mjera zamrzavanja, privremenog ili trajnog oduzimanja. Konkretno, stav 1 propisuje sljedeće: „Države potpisnice dužne su donijeti zakonodavne i druge mjere neophodne da se sudovima ili drugim nadležnim organima omogući izdavanje naloga za stavljanje na uvid ili privremeno oduzimanje bankarske, finansijske ili poslovne evidencije neophodne za provođenje radnji iz člana 3, 4 i 5. Države potpisnice ne mogu odbiti da postupe u skladu sa odredbama ovog člana na osnovu obaveze čuvanja bankarske tajne.“

To podrazumijeva davanje nadležnim organima ovlaštenja za **praćenje bankovnih transakcija**.¹⁶ U te mjere spadaju: (a) identifikacija stvarnog vlasnika jednog ili više računa; (b) pribavljanje podataka o određenim bankovnim računima i bankovnim transakcijama izvršenim putem jednog ili više računa i (c) ovlaštenje za praćenje bankovnih računa radi potencijalnih transakcija.

¹⁶ Konvencija br. 198, član 7.

Tačnije, ova odredba predviđa ovlaštenje „za praćenje, u određenom vremenskom periodu, bankovnih transakcija koje se vrše putem jednog ili više konkretnih računa“.¹⁷

Po mišljenju autora Konvencije br. 198, ulazanje u trag eventualnim bankovnim računima osoba koje imaju korist od kriminala indirektno iziskuje od država donošenje procedura koje im omogućavaju ulazanje u trag takvim računima. Državama je, međutim, ostavljeno da same odluče kako će tu obavezu ispuniti i Konvencija ih ne obavezuje da, na primjer, uvedu centralni registar bankovnih računa.¹⁸

Države potpisnice moraju također osigurati neophodne mjere kojima će se **bankama zabraniti da predmetnog klijenta ili treće strane upoznaju da su te informacija tražene ili date** ili da se vodi istraga. Konačno, načelno, **obaveza čuvanja bankarske tajne** ne bi trebala predstavljati prepreku u istrazi, naročito ako izuzeće od čuvanja bankarske tajne naloži sudija, velika porota, istražni sudija ili tužilac.

Pored toga, države potpisnice imaju obavezu da, minimalno, razmotre usvajanje mjera kojima će se nadležnim organima omogućiti korištenje **posebnih istražnih tehnika**¹⁹ poput presretanja telekomunikacija,²⁰ pristupa računarskim sistemima²¹ i naloga za dostavljanje isprava.²²

Izraz presretanje telekomunikacija ima značenje utvrđeno u Konvenciji Vijeća Evrope o kibernetičkom kriminalu (CETS br. 185).

Konvencija o kibernetičkom kriminalu također regulira pitanje pristupa računarskim sistemima te definira dva načina na koje organi za provođenje zakona mogu pristupiti računarskim sistemima: prikupljanje podataka o saobraćaju u realnom vremenu i presretanje, u realnom vremenu, podataka iz sadržaja određenih komunikacija prenesenih putem računarskog sistema.

Nalozima za predaju informacija su sudski nalozi koje izdaje sudija na osnovu kojih finansijski istražiocima mogu pribaviti informacije o finansijskim poslovima fizičkih ili pravnih lica. Nalog za predaju informacija obavezuje osobu koja određeni materijal posjeduje ili kontrolira da taj materijal preda kako bi se on mogao kopirati ili izuzeti. U slučaju nepoštovanja tog naloga sud može izdati nalog za pretres i privremeno oduzimanje.

2.3. Obaveza brzog zamrzavanja ili oduzimanja imovine koja podliježe trajnom oduzimanju

Pošto organi za provođenje zakona i pravosudni organi prikupe informacije u okviru finansijskih istraga imovinska korist, imovina i sredstva krivičnog djela koja podliježu trajnom oduzimanju moraju biti osigurana kako bi se izbjeglo njihovo rasipanje, premještanje ili uništavanje, odnosno kako bi se počinocima onemogućilo da njima raspolažu. Pošto imovina (letjelice, plovila, novac, kriptovalute itd.) može biti premještena ili prenesena u roku od nekoliko dana, sati, a nekada i minuta, neophodno je organima omogućiti brzo preduzimanje neophodnih koraka. U praksi se pokazalo da su kasniji pokušaji trajnog oduzimanja imovine uglavnom neuspješni ako ona prethodno u toku istrage nije bila privremeno oduzeta iz predostrožnosti kako bi se predmetna lica spriječila u njenom rasipanju.

Radi ostvarivanja ovog cilja države potpisnice moraju preduzeti neophodne mjere u cilju **sprečavanja prodaje, prenosa ili raspolaganja** imovinom koja, u kasnijoj fazi, može biti predmet trajnog oduzimanja, ili druge zaštitne mjere predviđene članom 5.

¹⁷ Konvencija br. 198, član 7 tačka a), b), c).

¹⁸ Obrazloženje uz Konvenciju br. 198, paragraf 82.

¹⁹ Konvencija br. 198, član 7 stav 3.

²⁰ Obrazloženje uz Konvenciju br. 198, paragraf 87.

²¹ Obrazloženje uz Konvenciju br. 198, paragraf 88.

²² Obrazloženje uz Konvenciju br. 198, paragraf 89.

„Zamrzavanje“ ili „privremeno oduzimanje“ je definirano kao „privremena zabrana prenosa, uništenja, konverzije, raspolaganja ili premještanja imovine ili privremeno čuvanje ili kontrolu imovine na osnovu naloga suda ili drugog nadležnog organa“.²³

Ove pravne mjere se sastoje od toga da se imovina učini zakonski nedostupnom kao dokaz ili s ciljem da se osigura njeno naknadno trajno oduzimanje od strane suda ili drugog nadležnog organa. Radi se o osnovnim instrumentima koji imaju za cilj stvaranje uslova za djelotvorno trajno oduzimanje imovine pri čemu je rizik od njenog rasipanja sveden na minimum ili skoro nepostojeći.

Mjere zamrzavanja i privremenog oduzimanja odnose se na sredstva krivičnog djela, imovinu i imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom ili imovinu u vrijednosti te imovinske koristi.

2.4. Obaveza trajnog oduzimanja imovine povezane sa trgovinom ljudima ili na drugi način lišavanja trgovaca ljudima te imovine

Tamo gdje je imovinu moguće identificirati, zamrznuti i privremeno oduzeti **države potpisnice su dužne donijeti neophodne mjere koje omogućavaju trajno oduzimanje sredstva krivičnog djela trgovine ljudima i imovinske koristi pribavljene njegovim izvršenjem, odnosno imovine u vrijednosti pribavljene imovinske koristi.**²⁴

Države potpisnice moraju uvesti opšti režim **trajnog oduzimanja** kojem minimalno moraju podlijevati kategorije krivičnih djela navedene u Prilogu uz Konvenciju br. 198.²⁵ **Trgovina ljudima je jedno od krivičnih djela koja su u Prilogu pobrojana kao djela koja obavezno podliježu režimu trajnog oduzimanja.**

„Trajno oduzimanje“, koje može uključivati „zapljenu“, predstavlja **kaznu** ili **mjeru** određenu od strane suda nakon provođenja sudskog postupka za jedno ili više krivičnih djela, koje ima za posljedicu konačno lišavanje imovine.²⁶

U Obrazloženju uz Konvenciju br. 198 se navodi da činjenica da se oduzimanje imovine u nekim državama ne smatra kaznom nego mjerom osiguranja je nebitna ukoliko je ono povezano sa kriminalnom radnjom. Također je nerelevantno i to što oduzimanje imovine u nekim slučajevima može narediti sudija koji striktno nije krivični sudija sve dok je odluka donesena od strane sudije. Izraz „sud“ ima značenje definirano u članu 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima.²⁷

Nadalje, države potpisnice mogu predvidjeti **obavezno oduzimanje** u slučaju određenih krivičnih djela.²⁸ Autori Konvencije br. 198 su dakle imali namjeru da pošalju signal da bi obavezno oduzimanje imovine u slučaju krivičnih djela koja podliježu režimu oduzimanja imovine moglo biti poželjno kada se radi o naročito teškim krivičnim djelima i djelima kao što je **trgovina ljudima**. Treba, međutim, napomenuti da ova odredba nije obavezujuća za države potpisnice kojima je ostavljena sloboda da same odluče da li će je primijeniti ili ne te tako države potpisnice koje ovu odredbu još nisu preuzele u svoje zakonodavstvo ne krše Konvenciju u tom smislu.

Konačno, stav 4 člana 3 odnosi se na primjenu **obrnutog tereta dokazivanja u postupcima oduzimanja imovine**²⁹ koji podrazumijeva da je svako ko je osuđen za teško krivično djelo obavezan da dokaže porijeklo navodne imovinske koristi ili druge imovine koja podliježe oduzimanju.

²³ Konvencija br. 198, član 1 tačka g.

²⁴ Konvencija br. 197 član 23 stav 3; Konvencija br. 141 član 2; Konvencija br. 198 član 3.

²⁵ Konvencija br. 198, član 3 stav 2.

²⁶ Konvencija br. 141 član 1 tačka d; Konvencija br. 198 član 1 tačka d.

²⁷ Obrazloženje uz Konvenciju br. 198, paragraf 39.

²⁸ Konvencija br. 198, član 3 stav 3.

²⁹ Konvencija br. 198, član 3 stav 4: Države potpisnice dužne su donijeti zakonodavne ili druge neophodne mjere koje će omogućiti da, u slučaju teških krivičnih djela utvrđenih domaćim zakonom, počinitelj bude obavezan da dokaže porijeklo navodne imovinske koristi ili druge imovine koja podliježe oduzimanju, u mjeri u kojoj je to u skladu sa principima domaćeg prava“.

Glavni cilj ovog člana je da se smanji teret dokazivanja tužilaštva kako bi se povećala stopa oduzimanja imovine povezane s kriminalom. Međutim, države potpisnice mogu ovaj režim oduzimanja imovine „sa obrnutim teretom dokazivanja“ proglasiti neprimjenjivim u potpunosti ili ga primjenjivati samo „u mjeri u kojoj je to u skladu sa principima domaćeg prava“. Prema tome, prema članu 3 stav 4 države potpisnice nisu obavezane kategorijama koje su pobrojane u Prilogu uz Konvenciju kao minimum nego mogu primjenjivati posebni režim oduzimanja imovine na jedno ili više teških krivičnih djela „utvrđenih domaćim zakonom“.

Oduzimanje se odnosi na sredstva krivičnog djela, imovinsku korist ili imovinu.

„**Sredstva**“ podrazumijevaju bilo koju imovinu koja je korištena ili je planirano da bude korištena, na bilo koji način, u cijelosti ili djelimično, za izvršenje krivičnih djela³⁰ utvrđenih u članu 18 i članu 20 tačka a) Konvencije o akciji protiv trgovine ljudima.

„**Imovinska korist**“ je bilo koja ekonomska korist koja je, direktno ili indirektno, stečena krivičnim djelom. Ta korist može biti u bilo kom vidu imovine³¹ (pogledati tumačenje ovog izraza dato u nastavku).

„**Imovina**“ podrazumijeva bilo koju vrstu imovine, materijalnu ili nematerijalnu, pokretnu ili nepokretnu, kao i pravne akte ili isprave koje dokazuju vlasništvo ili pravo na takvoj imovini.³² Ovdje treba istaći da se „**imovina u vrijednosti pribavljene imovinske koristi**“ odnosi na obavezu donošenja mjera koje državama potpisnicama omogućavaju izvršavanje naloga za oduzimanje protivvrijednosti imovinske koristi koja se namiruje iz bilo koje imovine, uključujući zakonito stečenu imovinu.³³

Ovaj **sistem oduzimanja protivvrijednosti imovinske koristi** se sastoji od obaveze plaćanja iznosa novca na osnovu procjene vrijednosti imovinske koristi direktno pribavljene krivičnim djelom. Na osnovu oduzimanja protivvrijednosti imovinske koristi država može od osobe na koju se naredba odnosi tražiti isplatu određenog iznosa novca koja se može realizirati iz bilo koje imovine (bez obzira da li je zakonito ili nezakonito stečena) koja pripada toj osobi. Ova naredba se izvršava na sličan način kao novčana kazna ili naredbe u parničnim postupcima.

Donošenje mjera koje bi državama potpisnicama omogućile oduzimanje sredstava krivičnog djela i imovinske koristi pribavljene njegovim izvršenjem bi trebalo posmatrati kao pozitivnu obavezu.³⁴

³⁰ Konvencija br. 198, član 1 tačka c.

³¹ Konvencija br. 198, član 1 tačka a.

³² Konvencija br. 198, član 1 tačka b.

³³ Obrazloženje uz Konvenciju br. 198, paragraf 63.

³⁴ Obrazloženje uz Konvenciju br. 198, paragraf 62.

2.5. Obaveza da se počinioci „na drugi način liše“ sredstava krivičnog djela trgovine ljudima i imovinske koristi pribavljene njegovim izvršenjem

Član 23 stav 3 Konvencije o akciji protiv trgovine ljudima također predviđa obavezu država potpisnica da donesu mjere koje će im omogućiti da počinioca krivičnog djela trgovine ljudima na drugi način liše sredstava tog krivičnog djela i imovinske koristi pribavljene njegovim izvršenjem, na primjer putem „građanskopravnog“ oduzimanja imovine.³⁵

Postoje zapravo dva osnovna načina povrata imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom: **povrat na osnovu presude**, koji omogućava povrat imovine povezane sa krivičnim djelom nakon donošenja presude za to krivično djelo, i **povrat koji nije zasnovan na presudi** (odnosno građanskopravni), koji omogućava da se imovina za koju se sumnja da je povezana sa kriminalom privremeno oduzme i izvrši njen povrat bez potrebe za krivičnom presudom. Ova dva režima predstavljaju solidan pravni okvir i odgovarajuću pravnu osnovu za djelotvorno privremeno i trajno oduzimanje imovine.

Povrat koji nije zasnovan na presudi može unaprijediti djelotvornost režima oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom zato što:

- omogućava zamrzavanje ili privremeno oduzimanje imovine u ranijoj fazi istražnog postupka čime se sprečava raspolaganje tom imovinom u toku istrage ili krivičnog gonjenja;
- omogućava oduzimanje imovine u slučajevima gdje je teško dokazati vezu između imovine i krivičnog djela zbog pranja novca, konverzije ili prenosa imovine radi prikriivanja njenog porijekla;
- garantira pozitivan ishod u slučaju ako je počinilac preminuo, ne može mu se ući u trag ili ne može biti identificiran;
- omogućava oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom od onih koji imaju koristi od krivičnog djela, ali nisu direktno uključeni u njegovo izvršenje, zato što krivična presuda nije neophodna, i
- omogućava oduzimanje imovine u posjedu treće strane ako je ta imovina povezana sa krivičnim djelom (ako je korištena, odnosno ako je planirano njeno korištenje, u izvršenju krivičnog djela ili u vezi sa krivičnim djelom) ili ako je pod efektivnom kontrolom počinioca.

2.6. Obaveza garantiranja pravilnog upravljanja zamrznutom ili privremeno oduzetom imovinom

U cilju osiguravanja očuvanja ekonomske vrijednosti zamrznute i privremeno oduzete imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, sredstava krivičnog djela i imovine ekvivalentne vrijednosti koja je, ili može biti, predmet trajnog oduzimanja **države potpisnice moraju donijeti zakonodavne ili druge mjere neophodne za garantiranje pravilnog upravljanja zamrznutom ili privremeno oduzetom imovinom.**³⁶

Upravljanje sredstvima je „sistematičan proces razvijanja, održavanja, unapređenja i raspolaganja imovinom na najrentabilniji način do trenutka kada pravosudni organi izdaju naredbu za njeno trajno oduzimanje“. Privremeno oduzetu imovinu/zamrznuta sredstva treba, dakle, čuvati i njima treba upravljati na način da se njihova vrijednost barem ne smanjuje. To se odnosi i na materijalnu (fizički predmeti kao što su automobili, zgrade, dragocjeni metali itd.) i na nematerijalnu imovinu (intelektualno vlasništvo, virtuelna imovina itd.).³⁷

Neadekvatno upravljanje može ugroziti kompletan postupak povrata imovine pa sve države potpisnice moraju donijeti dosljedne mjere upravljanja imovinom kako bi se izbjeglo njeno obezvrjeđivanje i neopravdano visoki troškovi održavanja.

³⁵ Konvencija br. 197 član 23 stav 3; Konvencija br. 141 član 2; Konvencija br. 198 član 3.

³⁶ Konvencija br. 198, član 6.

³⁷ Pregled tematskog monitoringa primjene člana 6 „Upravljanje zamrznutom ili privremeno oduzetom imovinom“ usvojen na 14. sjednici Konferencije država potpisnica Konvencije br. 198 održanoj u Strasbourgu 15. i 16. novembra 2022. godine, paragraf 9.

U cilju osiguravanja adekvatnog upravljanja imovinom, **države potpisnice imaju slobodu da same odrede najadekvatniji mehanizam**. Na primjer, osnivanje nacionalnog tijela zaduženog za upravljanje imovinom može biti jedan od načina primjene ove odredbe.³⁸

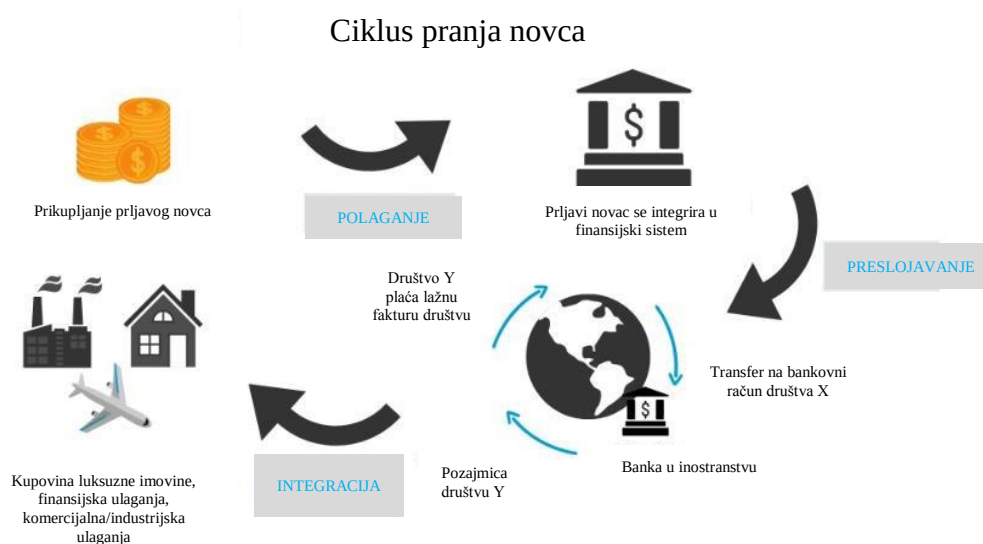
Sistem upravljanja imovinom također mora nuditi mogućnosti i rješenja za upravljanje **složenom imovinom**. Pri utvrđivanju da li se radi o složenoj imovini koriste se različiti kriteriji: ako se njena vrijednost s vremenom može smanjiti (tu spadaju različite vrste imovine od nekretnina, automobila, umjetnina pa do egzotičnih životinja ili drugih prirodnih dobara) ili ako se radi o poslovnim djelatnostima kojima se može ostvarivati prihod ili gubitak (kao što su preduzeća, investicijska sredstva, vrijednosni papiri, ali i kriptovalute). Ove vrste imovine iziskuju poseban način upravljanja koji iziskuje različite stručnjake sa specijalističkim znanjem.³⁹

2.7. Obaveza krivičnog gonjenja i kažnjavanja pranja novca povezanog sa trgovinom ljudima

Premda trgovina ljudima na mnogo načina predstavlja specifično krivično djelo, načini na koje počinioči pokušavaju da operu imovinsku korist pribavljenu njegovim izvršenjem su isti oni koji se koriste u drugim vrstama krivičnih djela te stoga instrumenti borbe protiv pranja novca kojima države raspolažu mogu biti jednako djelotvorni u borbi protiv trgovine ljudima kao što su to u borbi protiv drugih krivičnih djela. Kao što je to slučaj i u drugim oblicima organiziranog kriminala, trgovci ljudima i mreže za trgovinu ljudima koriste niz tehnika kako bi prikrili nezakoniti izvor prihoda i omogućili dalje izvršenje kriminalnih radnji.

Pranje novca podrazumijeva prikrivanje ili maskiranje identiteta nezakonito ostvarenog prihoda tako da izgleda da on potiče iz zakonitih izvora. To podrazumijeva niz kompliciranih finansijskih operacija (polaganje novca, podizanje novca, bankovne transfere itd.) nakon kojih novac povezan s kriminalom postaje „čist“ i prihvatljiv u zakonitom poslovanju.

Iako se postupak pranja novca može sastojati iz više faza, on se načelno dijeli na tri faze: polaganje, preslojavanje i integracija.⁴⁰

Izvor: Ured Ujedinjenih nacija za droge i kriminal (UNODC)

³⁸ Obrazloženje uz Konvenciju br. 198, paragraf 78.

³⁹ Pregled tematskog monitoringa primjene člana 6 „Upravljanje zamrznutom ili privremeno oduzetom imovinom“ usvojen na 14. sjednici Konferencije država potpisnica Konvencije br. 198 održanoj u Strasbourgu 15. i 16. novembra 2022. godine, paragraf 17.

⁴⁰ **Polaganje** podrazumijeva uvođenje nezakonito stečenih sredstava ili imovine u finansijski sistem. Na primjer, to se može postići polaganjem gotovine na bankovne račune ili korištenje gotovine za kupovinu imovine. **Preslojavanje** podrazumijeva prikrivanje nezakonitog porijekla sredstava njihovim premještanjem sa jednog računana drugi. Cilj je da se izbriše veza između sredstava i trgovine ljudima čime se otežava razotkrivanje pranja novca. **Integracija**: osoba koja pere novac može sada koristiti sredstva bez rizika od razotkrivanja kriminalnih radnji. Naizgled „čist“ novac se sada može koristiti za aktivnosti kao što su ulaganje u druge kriminalne radnje ili u zakonito poslovanje (kao što su dionice u preduzećima) ili kupovinu vrijedne imovine (kao što su nekretnine) i luksuzne robe (kao što su skupi automobili).

Prema članu 9 Konvencije br. 198 države potpisnice su dužne inkriminirati pranje novca⁴¹ i tretirati trgovinu ljudima kao glavno predikatno djelo pranja novca.⁴²

Dakle, države potpisnice imaju obavezu da krivično gone i kažnjavaju pranje imovinske koristi pribavljene trgovinom ljudima.

Konačno, Konvencijom je jasno predviđeno da **prethodna ili istovremena osuđujuća presuda za glavno krivično djelo trgovine ljudima nije uslov za osuđujuću presudu za pranje novca.**⁴³

2.8. Obaveza učešća u međunarodnoj saradnji za potrebe provođenja istraga i trajnog oduzimanja imovine

Pošto je trgovina ljudima često transnacionalno krivično djelo, povrat imovine proistekle iz trgovine ljudima uglavnom, u velikoj mjeri, zavisi od međunarodne saradnje koja uključuje istragu i privremeno oduzimanje imovine, kao i korištenje oduzete imovinske koristi za obeštećenje.

Članom 15 Konvencije br. 198 utvrđen je opšti princip međunarodne saradnje radi provođenja istraga i postupaka za trajno oduzimanje sredstava krivičnih djela i imovinske koristi pribavljene njihovim izvršenjem. Glavna smisao ovih odredbi je da bi države potpisnice trebale maksimalno međusobno sarađivati radi provođenja istraga i krivičnih postupaka koji imaju za cilj trajno oduzimanje sredstava i imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima.

Saradnja i uzajamna pomoć se tako mogu odnositi na zamolnice kojima se traže podaci o bankovnim računima (član 17), bankovnim transakcijama (član 18) i praćenje bankovnih transakcija (član 19), izricanje privremenih mjera (član 21) i njihovo izvršenje (član 22) te mjere trajnog oduzimanja (član 23 do 26).

⁴¹ Konvencija br. 198, član 9 stav 1.

⁴² Navedeno u Konvenciji br. 198, djelo trgovine ljudima se ne može isključiti iz djela pranja novca putem izjave.

⁴³ Obrazloženje uz Konvenciju br. 198, paragraf 100 i Konvencija br. 198, član 9 stav 5.

3. PREGLED PRIMJENE ČLANA 23 STAV 3 U DRŽAVAMA POTPISNICAMA KONVENCIJE O AKCIJI PROTIV TRGOVINE LJUDIMA

Primjenu Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima prati Grupa eksperata za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA). U prvom krugu evaluacije primjene Konvencije, sa kojim je GRETA otpočela 2010. godine, dobijen je uvid u primjenu Konvencije u državama potpisnicama. U drugom krugu evaluacije GRETA je analizirala uticaj zakonodavnih mjera, politika i praktičnih mjera na sprečavanje trgovine ljudima, zaštitu prava žrtava trgovine ljudima i krivično gonjenje trgovaca ljudima. Od država potpisnica je traženo da opišu mjere koje su preduzete u cilju poštovanja obaveze provođenja djelotvornih istraga krivičnih djela trgovine ljudima, a posebno finansijskih istraga u cilju prekida kriminalnih tokova novca i osiguranja povrata imovine.⁴⁴

U trećem krugu evaluacije GRETA je odlučila da provjeri uticaj zakonodavnih mjera, politika i praktičnih mjera na pristup žrtava trgovine ljudima pravosuđu. Upitnik za treći krug evaluacije je posebno imao za cilj prikupljanje informacija za potrebe procjene primjene člana 23 stav 3 Konvencije. Od država potpisnica je traženo sljedeće:

- da opišu zakonodavne i druge mjere koje omogućavaju: i) **trajno oduzimanje** ili na drugi način lišavanje počinitelja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima, odnosno imovine u vrijednosti pribavljene imovinske koristi; i ii) brzu **identifikaciju, ulaženje u trag, zamrzavanje ili privremeno oduzimanje** imovine koja podliježe trajnom oduzimanju u cilju omogućavanja naknadnog izvršenja trajnog oduzimanja, kao i imovine u koju je imovinska korist pribavljena nezakonitim radnjama **pretvorena**⁴⁵;
- da daju informacije o privremenom i trajnom oduzimanju imovine u predmetima trgovine ljudima i načinima korištenja te imovine⁴⁶;
- ako imaju **specijalizirane jedinice za finansijske istrage**, finansijsko-obavještajne jedinice i jedinice za imovinu i povrat, da navedu da li su i na koji način te jedinice učestvovala u istrazi i krivičnom gonjenju u predmetima trgovine ljudima; koje **posebne istražne radnje** te jedinice koriste i sa kojim javnim i/ili privatnim tijelima te specijalizirane jedinice za finansijske istrage **sarađuju** u predmetima trgovine ljudima.⁴⁷

Pored toga, od država potpisnica je traženo da navedu **primjere predmeta** i ostale relevantne informacije, uključujući **statističke podatke**.

Za potrebe ove analize primjena člana 23 stav 3 u državama članicama će biti analizirana kroz prizmu različitih obaveza koje opšta obaveza iz ovog člana podrazumijeva, uključujući **provođenje finansijskih istraga** i omogućavanje korištenja posebnih ovlaštenja i tehnika u vezi sa finansijskim istragama; brzo **zamrzavanje ili privremeno oduzimanje** imovine koja može podlijezati trajnom oduzimanju u kasnijoj fazi; garantiranje **pravilnog upravljanja** zamrznutom ili privremeno oduzetom imovinom i sredstvima krivičnog djela; **trajno oduzimanje** ili **na drugi način lišavanje trgovaca ljudima te imovine**; inkriminiranje i kažnjavanje **pranja** imovinske koristi pribavljene trgovinom ljudima; i maksimalna **saradnja** u istragama i postupcima koji imaju za cilj trajno oduzimanje te imovinske koristi.

Izveštaji o evaluaciji država koji se pominju u tekstu i fusnotama odnose se na izvještaje GRETE o trećem krugu evaluacije.

⁴⁴ Upitnik za drugi krug evaluacije, pitanje br. 51.e

⁴⁵ Upitnik za treći krug evaluacije, pitanje br. 5.5

⁴⁶ Upitnik za treći krug evaluacije, pitanje br. 5.5

⁴⁷ Upitnik za treći krug evaluacije, pitanje br. 9.2

3.1. Obaveza provođenja finansijskih istraga

Većina država potpisnica je navela da provodi finansijske istrage u predmetima trgovine ljudima. Međutim, GRETA je utvrdila da je **primjena finansijskih istraga** u okviru krivičnih istraga trgovine ljudima **još uvijek** uveliko fragmentirana, nedovoljna ili ograničena u većini država potpisnica.

U **Sjevernoj Makedoniji**, GRETA je informirana da policija provjerava imovinu i bankovne račune u svim predmetima trgovine ljudima, ali da tužilaštvo nerado izdaje naloge za provođenje detaljnih finansijskih istraga na početku postupka zbog rizika da bi osumnjičeni mogli saznati da su predmet policijske istrage.⁴⁸

Organi u **Malti** su naveli da se finansijske istrage u predmetima trgovine ljudima ne provode sistematično i da njihova primjena zavisi od prirode krivičnog djela trgovine ljudima koje je predmet istrage: one se uglavnom koriste u slučajevima radne eksploatacije koji podrazumijevaju veći broj žrtava i/ili veću organiziranu kriminalnu grupu.⁴⁹

Nedostatak finansijskih istražilaca ili istražilaca sa finansijskim znanjem koji bi mogli pomoći u predmetima trgovine ljudima je također često navođen kao problem. Većina profesionalaca posjeduje stručno znanje u oblasti trgovine ljudima i krivičnih istraga ili finansijskih istraga i pranja novca, ali rijetko u obje oblasti pa organi za provođenje zakona često nisu ni svjesni postojanja finansijskih aktivnosti povezanih sa trgovinom ljudima ili nisu dobro opremljeni da se njima bave. GRETA je stoga preporučila da države potpisnice **razmotre mogućnost dodjele specijaliziranih finansijskih istražilaca za svaki predmet trgovine ljudima.**⁵⁰

Pristup i korištenje finansijskih informacija može biti druga prepreka.

U **Poljskoj** i **Hrvatskoj** je navedeno da su FOJ glavni izvor finansijskih podataka, ali istražni organi nedovoljno koriste rezultate njihovih analiza.⁵¹

Nadalje, iako je većina država potpisnica navela da imaju **specijalizirane finansijske jedinice kao što su FOJ**, činjenica da te jedinice uglavnom imaju problem **manjka kapaciteta i resursa** je dodatni razlog za zabrinutost.

U tom smislu GRETA je preporučila da države potpisnice **unaprijede mogućnost službenika za provođenje zakona da lociraju imovinu ili prihod trgovaca ljudima koji se mogu trajno oduzeti u predmetima trgovine ljudima.**⁵²

Kada je riječ o uočenim nedostacima, neke od preporuka GRETA-e državama potpisnicama su se odnosile na **sistematsko provođenje finansijskih istraga** u predmetima trgovine ljudima u cilju ulaženja u trag, privremenog i trajnog oduzimanja imovine povezane s kriminalom,⁵³ **jačanje provođenja finansijskih istraga** u predmetima trgovine ljudima⁵⁴ i **davanje prioriteta korištenju finansijskih istraga** u predmetima trgovine ljudima.⁵⁵ GRETA je preporučila da države potpisnice **jačaju provođenje finansijskih istraga u predmetima trgovine ljudima.**⁵⁶

U **analizi drugog kruga evaluacije**, objavljenoj 2020. godine, GRETA je istakla da se „u većini zemalja, finansijske istrage ne provode u predmetima trgovine ljudima, odnosno tamo i gdje se provode ne rezultiraju trajnim oduzimanjem imovine“. GRETA je također navela da je povrat imovine posebno izazovan u državama koje nisu članice Evropske unije „zato što se u njima ne primjenjuju

⁴⁸ Sjeverna Makedonija, paragraf 81.

⁴⁹ Malta, paragraf 93.

⁵⁰ Pogledati, posebno, Bugarska, paragraf 135; Malta, paragraf 93; Crna Gora, paragraf 96; Rumunija, paragraf 108.

⁵¹ U Odbor eksperata za procjenu primjene mjera za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma (MONEYVAL), Godišnji izvještaj za 2021. (april 2022).

⁵² Švedska, paragraf 74.

⁵³ Azerbejdžan, paragraf 93; Finska, paragraf 81; Irska, paragraf 114.

⁵⁴ Jermenija, paragraf 89; Kipar, paragraf 89; Portugal, paragraf 104; Ujedinjeno Kraljevstvo, paragraf 158.

⁵⁵ Danska, paragraf 100.

⁵⁶ Bosna i Hercegovina, paragraf 100; Gruzija, paragraf 80; Sjeverna Makedonija, paragraf 105; Portugal, paragraf 104; Srbija, paragraf 112; Ujedinjeno Kraljevstvo, paragraf 158.

Evropski istražni nalog i Uredba (EU) 2018/1805 Evropskog parlamenta i Vijeća od 14. novembra 2018. o uzajamnom priznavanju naloga za zamrzavanje i naloga za oduzimanje“.⁵⁷

PERSPEKTIVNE PRAKSE

U **Španiji** je povećanje broja finansijskih istraga bilo jedan od prioriteta Strateškog plana nacionalne policije za period 2017-2021, kao i Nacionalne strategije za borbu protiv organiziranog kriminala za period 2019-2021. Priručnik za finansijske istrage i ulaženje u trag imovini i njeno privremeno oduzimanje, u kojem su policijskim snagama date smjernice za provođenje finansijskih istraga, je objavljen 2021. godine.⁵⁸

Istražiocima u **Francuskoj** u identifikaciji imovine počilaca u Francuskoj i inostranstvu pomažu specijalizirani finansijskih odjeli, odnosno Centralni ured za prevenciju teškog finansijskog kriminala, regionalne interventne grupe u okviru međuregionalnih policijskih uprava (npr. istražne brigade, istražni odjeli i kriminalistička policija) mogu također provoditi istrage o imovini.⁵⁹

U **Republici Moldaviji** je, 2019. godine, javni pravobranilac donio smjernice o paralelnom provođenju finansijskih istraga u cilju osiguravanja saradnje između svih koji su zaduženi za finansijske i krivične istrage.⁶⁰ Agencija za povrat imovine povezane s kriminalom može također provoditi paralelne finansijske istrage. Predstavnici Centra za borbu protiv trgovine ljudima su naveli da je, zahvaljujući osnivanju ove agencije, ulaženje u trag imovni počilaca krivičnih djela efikasnije.⁶¹

U **Ujedinjenom Kraljevstvu** policijske agencije i agencije za provođenje zakona sve više koriste pomoć Zajedničke obavještajne grupe za pranje novca u istragama trgovine ljudima. Ova zajednička obavještajna grupa je zasnovana na saradnji između javnog i privatnog sektora u okviru koje **finansijske institucije i organi za provođenje zakona razmjenjuju** taktičke informacije o istragama trgovine ljudima. U njen rad je uključeno 95% najvećih bankarskih institucija u UK, a podaci ove grupe se direktno koriste u istragama trgovine ljudima.⁶²

U **Nizozemskoj** Finansijska obavještajna jedinica ima dva operativna analitičara koji se bave trgovinom ljudima.⁶³

U **Austriji**, ako organi za provođenje zakona žele pribaviti finansijske informacije radi utvrđivanja mogućnosti privremenog oduzimanja imovine, javni tužilac može finansijskoj instituciji naložiti da **klijente i treće strane ne obavještava o nalogu suda i ostalim činjenicama i transakcijama** (Zakon o krivičnom postupku, član 116 stav 5).⁶⁴

⁵⁷ GRETA, Deveti izvještaj o radu GRETA-e za period od 1. januara do 31. decembra 2019. godine, paragraf 184.

⁵⁸ Španija, paragraf 112.

⁵⁹ Francuska, paragraf 122.

⁶⁰ Republika Moldavija, paragraf 102.

⁶¹ Republika Moldavija, paragraf 101.

⁶² Ujedinjeno Kraljevstvo, paragraf 147.

⁶³ Nizozemska, paragraf 90.

⁶⁴ Austrija, paragraf 104.

GRETA u svojim izvještajima pominje i obuke o finansijskim istragama i povratu imovine koje su u nekim zemljama organizirane.

U **Gruziji** je, u bliskoj saradnji sa Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM), organizirana obuka o finansijskim istragama u predmetima trgovine ljudima koju je u Tbilisiju održao ekspert iz UK za 25 službenika (istražilaca, tužilaca, osoblja Finansijsko-istražne jedinice pri Ministarstvu finansija i Službe za finansijsko praćenje Gruzije).⁶⁵

Hrvatski organi su naveli da je organizirano više obuka na temu trgovine ljudima za javne tužioce, uključujući seminar pod nazivom „Finansijske istrage i oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u kontekstu istraga u predmetima trgovine ljudima“ koji su u Nizozemskoj organizirali Evropska mreža za stručno usavršavanje u pravosuđu (EJTN) i Agencija Evropske unije za stručno osposobljavanje službenika za provođenje zakona (CEPOL), kao i radionicu u Bukureštu na temu jačanja saradnje u postupcima protiv počinalaca krivičnog djela trgovine ljudima, naročito u oblasti finansijskih istraga i oduzimanja imovine.⁶⁶

U **Francuskoj** su, 2022. godine, Agencija za upravljanje i povrat privremeno i trajno oduzete imovine (AGRASC) i Državna škola za pravosuđe (ENM), uz podršku stručnjaka iz ove oblasti, zajednički pripremili kurs e-učenja na temu privremenog i trajnog oduzimanja imovine povezane s kriminalom. U ovom detaljnom materijalu sudije i tužioci mogu pronaći odgovore na sva pitanja u vezi sa privremenim i trajnim oduzimanjem imovine povezane s kriminalom, počevši od najopštijih do najstručnijih pitanja. Ovaj kurs e-učenja, koji prati hronologiju krivičnog postupka od istrage do izvršenja naloga za trajno oduzimanje imovine, istovremeno služi i kao kompletan modul za obuku i kao koristan referentni materijal (npr. brošure, video klipovi i pismeni rezimei itd.) koji sudije i tužioci mogu konsultirati bilo kada.⁶⁷

3.2. Obaveza zamrzavanja, privremenog i trajnog oduzimanja imovine povezane sa trgovinom ljudima

Većina država potpisnica je navela da primjenjuje propise za zamrzavanje, privremeno i trajno oduzimanje imovine povezane s trgovinom ljudima, ali se u skoro svim izvještajima ističe **nedovoljna djelotvornost režima privremenog i trajnog oduzimanja imovine**, koji se ni približno u potpunosti ne koriste (primjenjuju) u predmetima trgovine ljudima.⁶⁸

Kada je riječ o **Jermeniji**, na primjer, GRETA je konstatala da, iako je novi zakon o oduzimanju imovine nezakonitog porijekla usvojen 16. aprila 2020. godine, jermenski organi navode da ni postojeće odredbe Krivičnog zakona o trajnom oduzimanju imovine ni odredbe novog zakona nisu primjenjivane u predmetima trgovine ljudima u izvještajnom periodu.⁶⁹

U **Hrvatskoj**, GRETA je konstatala da od drugog kruga evaluacije nije bilo presuda u predmetima trgovine ljudima koje su rezultirale oduzimanjem imovine, kao ni slučajeva oduzimanja imovine u okviru krivičnog postupka u predmetima trgovine ljudima.⁷⁰

U **Crnoj Gori**, član 90 Zakonika o krivičnom postupku predviđa privremeno oduzimanje imovinske koristi i provođenje finansijske istrage radi proširenog oduzimanja imovine u predmetima vezanim za krivična djela definirana u Krivičnom zakoniku, na prijedlog javnog tužioca. Javni tužilac pokreće finansijsku istragu izdavanjem naredbe protiv osumnjičenih ili optuženih, njihovih pravnih sljednika ili osoba na koje su osumnjičeni ili optuženi prenijeli

⁶⁵ Gruzija, paragraf 76.

⁶⁶ Hrvatska, paragraf 95.

⁶⁷ Izvještaj francuskih organa o mjerama preduzetim u cilju realizacije Preporuke Odbora država potpisnica CP(2022)03 o primjeni Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima, 18. juni 2024, strana 9.

⁶⁸ Bosna i Hercegovina, paragraf 73; Hrvatska, paragraf 72; Kipar, paragraf 88; Finska, paragraf 90; Norveška, paragraf 78; Srbija, paragraf 80 i 96; Švicarska, paragraf 86.

⁶⁹ Jermenija, paragraf 75.

⁷⁰ Hrvatska, paragraf 72.

određenu imovinu. U toku finansijske istrage prikupljaju se dokazi o imovini i prihodima osumnjičenih ili optuženih, njihovih pravnih sljednika ili osoba na koje su optuženi prenijeli imovinu, a koja je stečena u periodu propisanom Krivičnim zakonikom. Prema članu 92 Zakonika o krivičnom postupku u rješenju o privremenom oduzimanu predmeta, imovinske koristi ili imovine, sud mora naznačiti vrstu i vrijednost predmeta, imovine, iznos imovinske koristi i period na koji se oduzimaju. Međutim, prema crnogorskim organima, nije bilo predmeta trgovine ljudima u kojima je imovina optuženog privremeno ili trajno oduzeta.⁷¹

U **Italiji**, iako javni tužilac ili žrtva kao stranka u parničnom postupku može tražiti od suda da naloži „privremeno oduzimanje imovine optuženog iz predostrožnosti“ prema članu 316 i dalje Zakona o krivičnom postupku, ova mjera se navodno gotovo nikada ne primjenjuje u predmetima trgovine ljudima čime se onemogućava obeštećenje žrtava pošto optuženi imovinu sakriju ili je iskoriste.⁷²

Situacija je slična i u **Rumuniji** gdje je GRETA informirana da se naredbe o zamrzavanju imovine počinilaca trgovine ljudima rijetko izdaju, a i kada se izdaju to nije blagovremeno.⁷³

U **Slovačkoj Republici**, organi priznaju da se ova vrsta privremenog oduzimanja imovine ne koristi u mjeri u kojoj bi trebalo, djelimično zato što je Tužilaštvu teško da dokaže da je osumnjičeni datu imovinu ili sredstva stekao na nezakonit način.⁷⁴

U **Finskoj**, imovinska korist pribavljena krivičnim djelom se samo ponekad zamrzava ili privremeno oduzima u predmetima trgovine ljudima. Organi navode da je to tako zato što su krivične istrage često složene i oni ih ne žele dodatno komplicirati.⁷⁵

U **Francuskoj**, u predmetu koji se ticao seksualnog iskorištavanja žrtvi iz Nigerije putem mreže trgovine ljudima, trgovcima ljudima je naređeno da trima žrtvama isplate po 80.000 EUR. Međutim, pošto organi nisu privremeno oduzeli imovinu od počinilaca, žrtve su morale podnijeti zahtjev Komisiji za obeštećenje žrtava koja u vrijeme izrade izvještaja još uvijek nije bila donijela rješenje.⁷⁶

U **Poljskoj**, trajno oduzimanje imovinske koristi i sredstava krivičnog djela nije cilj politike provođenja zakona.⁷⁷

GRETA je naglasila da **imovinu koja je korištena u izvršenju trgovine ljudima, odnosno za koju se osnovano može smatrati da predstavlja imovinsku korist pribavljenu ovim krivičnim djelom, treba privremeno oduzimati u što većoj mjeri.**⁷⁸ GRETA je također naglasila da bi veća primjena privremenog oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom ili imovine korištene u izvršenju krivičnog djela od strane policije i tužilaca, uključujući i kao dokaz, doprinijelo efikasnosti istraga i uspješnom krivičnom gonjenju djela trgovine ljudima.

⁷¹ Crna Gora, paragraf 70.

⁷² Italija, paragraf 82.

⁷³ Pogledati, na primjer, Rumunija, paragraf 76.

⁷⁴ Slovačka Republika, paragraf 96.

⁷⁵ Finska, paragraf 90.

⁷⁶ Francuska, paragraf 84.

⁷⁷ Poljska, paragraf 107.

⁷⁸ Pogledati, na primjer, Hrvatska, paragraf 98; Finska, paragraf 103; Njemačka, paragraf 102; Mađarska, paragraf 102; Litvanija, paragraf 98; Norveška, paragraf 98; Slovačka Republika, paragraf 113; Švedska, paragraf 92.

U svjetlu utvrđenih manjkavosti, **GRETA preporučuje da države potpisnice jačaju primjenu i djelotvorno provođenje propisa o zamrzavanju i trajnom oduzimanju imovine trgovaca ljudima.**⁷⁹

Konačno, važno je napomenuti da **većina država potpisnica nije dala podatke** o broju predmeta u kojima je imovina trajno oduzeta od počinitelja trgovine ljudima u referentnom periodu, kao ni podatke o iznosu i vrsti trajno oduzete imovine, a u velikom broju država potpisnica ti podaci nisu raspoloživi zbog nepostojanja statističkih podataka o ovoj problematici.⁸⁰ **GRETA je ponovo naglasila značaj prikupljanja statističkih podataka radi jasnijeg dokazivanja djelotvornosti tih režima i pravilne procjene imovinske koristi pribavljene trgovinom ljudima.**

Uprkos nepostojanju podataka u velikom broju država potpisnica, neke zemlje su navele primjere trajnog oduzimanja imovine u predmetima trgovine ljudima.

U slučaju **Njemačke**, pomenuta je presuda Okružnog suda Laufena od 17. januara 2022. (predmet br. 2 Ls 600 Js 12867/20) kojom je naloženo trajno oduzimanje iznosa od 40.800 EUR od vlasnika salona za manikir koji je proglašen krivim za prisilni rad, kao i presuda Regionalnog suda u Hanoveru od 30 septembra 2020. (predmet br. 96 Kls 6433 js 12616/19 (6/20) kojom je naloženo trajno oduzimanje 42.155 EUR u predmetu trgovine ljudima radi seksualnog iskorištavanja. U prvom predmetu, oko 7.000 EUR je iskorišteno za namirenje neplaćenih doprinosa za socijalno osiguranje, a preostala sredstva su otišla u državni trezor pošto prebivalište žrtava nije bilo poznato ili one nisu mogle biti identificirane. U drugom predmetu, oduzeti iznos je u potpunosti isplaćen žrtvama kao obeštećenje.⁸¹

Kada je riječ o **Španiji**, GRETA je obaviještena da je specijalizirana grupa za pranje novca pri Glavnoj brigadi za borbu protiv trgovine ljudima uspjela identificirati i povezati sa kriminalnim radnjama imovinu u vrijednosti od 31.771.517 EUR u 2021. i 12.675.982 EUR u 2022. godini. Jedan od primjera je „Operacija Berilo“, finansijska istraga protiv 40 fizičkih i 25 pravnih lica osumnjičenih za trgovinu ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja, pranje novca i druga krivična djela. Privremeno je oduzeto 6.309.189,15 EUR. Izrečene su i druge preventivne mjere, i to: zabrana raspolaganja za 34 nekretnine procijenjene vrijednosti od 1.984.751 EUR i 76 komada pokretne imovine (vozila) vrijednosti 977.450 EUR te zabrana pristupa za 217 bankovnih računa. Istraga u ovom predmetu je još u toku (predraspravna faza postupka).⁸²

U **Belgiji**, u predmetu vezanom za „brazilske“ mreže, više belgijskih preduzeća za građevinsko i/ili industrijsko čišćenje kojima su rukovodili brazilski i portugalski državljani primilo je transfere od različitih belgijskih preduzeća koja su njihovi klijenti. Jedan dio tog novca je podignut u gotovini, a jedan dio je prebačen preduzećima sa sjedištem u Aziji (uglavnom u Kini i Hong Kongu). Na osnovu informacija dobijenih od partnerskih finansijsko-obavještajnih jedinica utvrđena je povezanost sa kriminalnom organizacijom koja se bavi prodajom narkotika. Belgijska preduzeća su osumnjičena za učešće u šemi kompenzacije pri čemu su belgijska preduzeća dobijala novac od prodaje narkotika za plaćanje svojih neprijavljenih radnika. Istovremeno, pod krinkom lažnih faktura, transferi u Aziju su bili kompenzacija za novac koji je inicijalno predat u gotovini koja potiče od trgovine narkoticima. Finansijska obavještajna jedinica Belgije (CTIF) je mapirala finansijsku povezanost između više strana u različitim predmetima i povezanost sa malverzacijama sa socijalnom pomoći, teškom poreskom prevareom, krijumčarenjem ljudi, trgovinom ljudima, iskorištavanjem u prostituciji i prodaji narkotika. Zahvaljujući radu CTIF-a protiv jedne brazilske mreže je pokrenut sudski postupak 2. septembra 2021. pred Krivičnim sudom u Briselu u kojem je 12 fizičkih lica i tri preduzeća krivično gonjeno za pranje 12 miliona EUR u vremenskom periodu od 11 mjeseci.

⁷⁹ Albanija, paragraf 74; Jermenija, paragraf 82; Bosna i Hercegovina, paragraf 77 i 100; Bugarska, paragraf 111; Hrvatska, paragraf 82; Kipar, paragraf 65; Danska, paragraf 76; Francuska, paragraf 96; Gruzija, paragraf 64; Njemačka, paragraf 80; Mađarska, paragraf 79; Island, paragraf 79; Italija, paragraf 92; Letonija, paragraf 73; Litvanija, paragraf 82; Republika Moldavija, paragraf 93; Crna Gora, paragraf 76; Sjeverna Makedonija, paragraf 85; Norveška, paragraf 76; Portugal, paragraf 89; Rumunija, paragraf 87; Srbija, paragraf 112; Slovačka Republika, paragraf 87; Slovenija, paragraf 76; Ujedinjeno Kraljevstvo, paragraf 132.

⁸⁰ Pogledati, na primjer, Belgija, paragraf 82; Njemačka, paragraf 97; Mađarska, paragraf 93; Moldavija, paragraf 169; Nizozemska, paragraf 89; Norveška, paragraf 68; Švedska, paragraf 84; Švicarska, paragraf 101.

⁸¹ Njemačka, paragraf 97.

⁸² Španija, paragraf 112.

U **Francuskoj** su 2019. godine Glavni ured za borbu protiv nelegalnog zapošljavanja (OCLTI) i Međuresorna istražna grupa Rone (GIR) pokrenuli istrage o trgovini ljudima zbog radne eksploatacije nakon što su se Bugari koji su radili u vinogradima u regiji Overnj-Rona-Alpe žalili na uslove rada. Istragom je utvrđeno postojanje kriminalne organizacije koju su vodili bugarski državljani koji su eksploatisali poljoprivredne radnike koje su dovodili da rade kod vinogradara u Francuskoj. Ove siromašne i nepismene žrtve su potpisivale ugovore na francuskom jeziku koje nisu razumjeli i obećavana im je dnevnicu od 60 EUR. Većinu ovog novca uzimali su organizatori mreže, a radnicima je ostajalo jedva toliko novca da mogu da se vrate u Bugarsku. Dana 17. septembra 2019. istovremeno su provedene operacije u Francuskoj i Bugarskoj. Saslušana su tri bugarska i jedan francuski državljanin, i identificirano je 167 žrtava. Četiri osobe koje su lišene slobode su krivično gonjene u Francuskoj za djela trgovine ljudima radi radne eksploatacije, nelegalno zapošljavanje i učešće u kriminalnoj zavjeri. Pored četiri glavna počinioaca, 2021. godine su slobode lišena i četiri uposlenika. Privremeno je oduzeta imovina povezana sa kriminalom u vrijednosti od 120.000 EUR.⁸³

U **Letoniji**, GRETA je informirana da su Državna policija Letonije i Policija Derbyshirea (Ujedinjeno Kraljevstvo) osnovala Zajednički istražni tim (ZIT „Doubrava“). U februaru 2018. godine u UK i Letoniji je uhapšeno šest pripadnika organizirane kriminalne grupe i spašeno 14 žrtava radne eksploatacije. Šest lokacija je pretreseno, dokazi su izuzeti, a vozila zaplijenjena. Jedna žrtva starosti 63 godine je spašena (osoba je držana u oronuloj šupi bez grijanja) i proslijeđena specijaliziranoj službi za socijalni rad u Letoniji. Državna policija Letonije je zamrznula pokretnu i nepokretnu imovinu u vlasništvu počinilaca i njihovih srodnika u vrijednosti od 301.500 EUR. Finansijska istraga i analiza bankovnih računa i transfera novca pripadnika organizirane kriminalne grupe i žrtava pomogli su u identifikaciji imovine povezane s kriminalom.⁸⁴

U **Švedskoj**, u predmetu iz 2019. godine u kojem je oko 30 bugarskih državljana bilo primorano da prosi na jugu Švedske, organi su od počinilaca oduzeli 225.000 SEK (20.000 EUR). Ostalu imovinu, uključujući kuće, oduzeli su organi u Bugarskoj koji su sarađivali sa švedskim organima u istrazi. U predmetu trgovine ljudima zbog seksualnog iskorištavanja u Malmu 2021. godine od počinilaca je oduzeto 800 000 SEK (oko 71.870 EUR).⁸⁵

⁸³ Francuska, paragraf 112.

⁸⁴ Letonija, paragraf 123.

⁸⁵ Švedska, paragraf 84.

3.3. Obaveza garantiranja pravilnog upravljanja imovinom povezanom sa trgovinom ljudima

Većina država potpisnica ima pravni okvir koji predviđa mjere kojima se garantira pravilno upravljanje privremeno oduzetom imovinom. Međutim, informacije koje su date ne sadrže uvijek detalje o postojećim postupcima koji omogućavaju djelotvorno upravljanje privremeno oduzetom imovinom, a zbog nedostatka primjera upravljanja imovinom oduzetom u predmetima trgovine ljudima nije moguće izvršiti procjenu primjene zakonom propisanog mehanizma upravljanja imovinom u pojedinačnim zemljama.

Važno je napomenuti da je, u svom pregledu tematskog monitoringa primjene člana 6 Konvencije, Konferencija država potpisnica istakla da se „stepen razvijenosti sistema upravljanja imovinom u državama potpisnicama značajno razlikuje“, ali da u određenom broju država potpisnica postoje funkcionalni sistemi upravljanja imovinom nakon njenog oduzimanja (Belgija, Hrvatska, Francuska, Mađarska, Italija, Malta, Nizozemska, Rumunija, Španija i Ujedinjeno Kraljevstvo).⁸⁶

3.4. Obaveza učešća u međunarodnoj saradnji za potrebe provođenja istraga i trajnog oduzimanja imovine povezane s kriminalom

Poteškoće u ulaženju u trag prekograničnim finansijskim tokovima kroz međunarodnu saradnju mogu ugroziti djelotvorno izvršavanje ove obaveze.⁸⁷

U **Švicarskoj**, na primjer, organi su naveli da većina trgovaca ljudima ili potroši imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom ili je prebaci u inostranstvo što otežava njeno trajno oduzimanje. Tužiocima su ukazali na poteškoće u ulaženju u trag prekograničnim finansijskim tokovima.⁸⁸

Organi u **Luksemburgu** su također naveli da je praćenje traga novca putem kanala međunarodne saradnje često veoma složeno i otežano.⁸⁹

U tom kontekstu, GRETA **preporučuje da države potpisnice maksimalno koriste postojeće zakonske odredbe i mehanizme međunarodne saradnje za identifikaciju i oduzimanje imovine počilaca.**⁹⁰

PERSPEKTIVNE PRAKSE

Od 2018. godine **Litvanija** je učestvovala u dva zajednička istražna tima za trgovinu ljudima, u oba slučaja se radilo o trgovini ljudima zbog prisilnog bavljenja kriminalom. Prvi zajednički istražni tim je osnovan u saradnji sa Irskom i Ujedinjenim Kraljevstvom i rezultirao je oduzimanjem imovine u vrijednosti od 700.000 EUR, a drugi je osnovan u saradnji sa Norveškom.

U **Mađarskoj**, FOJ nezavisno sarađuje sa FOJ iz drugih zemalja i sa Europolom, u skladu sa Zakonom br. LIII iz 2017. o sprečavanju i suzbijanju pranja novca i finansiranja terorizma i standardima Egmont grupe. FOJ Mađarske je također potpisao devet memoranduma o razumijevanju sa organima trećih zemalja i jedan sa jednom državom članicom EU-a. U toku ovog izvještajnog perioda, FOJ Mađarske je zaprimio 10 zahtjeva od stranih organa u predmetima trgovine ljudima: četiri 2018, jedan 2019, dva 2021. i tri 2022. godine, a također je spontano razmjenjivao informacije dva puta u 2021. i dva puta u 2022. godini.

⁸⁶ Pregled tematskog monitoringa primjene člana 6 Konferencije država potpisnica CETS br. 198 6 („Upravljanje zamrznutom ili privremeno oduzetom imovinom“), 10. novembar 2023, paragraf 22.

⁸⁷ Švicarska, paragraf 101.

⁸⁸ Švicarska, paragraf 76 i 101.

⁸⁹ Luksemburg, paragraf 87.

⁹⁰ Irska, paragraf 152; Italija, paragraf 92.

4. PREPORUKE

Mjere za unapređenje finansijskih istraga u predmetima trgovine ljudima

Radi djelotvornog otkrivanja, privremenog i trajnog oduzimanja imovine povezane s kriminalom države potpisnice bi trebale osigurati da **finansijske istrage** budu sastavni dio svih krivičnih istraga u predmetima trgovine ljudima. Finansijske istrage bi se trebale provoditi **sistematično, istovremeno** sa istragom (krivičnog djela) trgovine ljudima i u okviru **proaktivnog pristupa** koji olakšava identifikaciju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Taj pristup također podrazumijeva što ranije uključivanje organa zaduženih za borbu protiv pranja novca u vezi sa trgovinom ljudima.

Mjere za unapređenje korištenja posebnih ovlaštenja i tehnika u vezi sa finansijskim istragama

Države potpisnice bi trebale osigurati da njihov pravni okvir za trajno oduzimanje imovine povezane s kriminalom predviđa **postojanje i korištenje posebnih ovlaštenja i tehnika u vezi sa finansijskim istragama** radi identifikacije i ulaženja u trag imovini povezanoj s kriminalom. Državama potpisnicama koje još nisu donijele konkretne mjere koje im omogućavaju nadzor i praćenje bankovnih transakcija se savjetuje da usvoje zakonodavne i druge mjere koje će nadležnim organima omogućiti praćenje transakcija na jednom ili više bankovnih računa u određenom periodu.

Mjere za bolje korištenje finansijskih istražilaca i finansijsko-istražnih jedinica

Da bi se osiguralo provođenje kompletnih finansijskih istraga krivičnih djela trgovine ljudima, države potpisnice bi trebale donijeti **operativne strategije** kojima će se objediniti stručno znanje svih aktera (uključujući agencije za provođenje zakona, tužioce, sudije i finansijsko-obavještajne jedinice). Tamo gdje je za finansijske istrage nadležno više organa, države potpisnice bi trebale osigurati da se pravnim okvirom propiše njihova međusobna **saradnja**.

Radi pravilnog provođenja finansijskih istraga države potpisnice bi trebale osigurati da svi organi nadležni za ulaženje u trag, zamrzavanje privremeno oduzimanje, upravljanje i trajno oduzimanje imovine povezane s kriminalom raspolažu **stručnim osobljem i odgovarajućim finansijskim, tehničkim i tehnološkim sredstvima**.

Države potpisnice bi trebale osigurati da svi stručnjaci koji učestvuju u finansijskim istragama prođu **obuku** o finansijskim aspektima borbe protiv trgovine ljudima i načinu funkcioniranja tog procesa. Ovu obuku bi trebalo uključiti u program redovne obuke i ažurirati u svjetlu brzih promjena u tehnologiji i ponašanju.

Mjere za unapređenje zamrzavanja, privremenog i trajnog oduzimanja imovine povezane sa trgovinom ljudima

Države potpisnice bi trebale maksimalno koristiti propise o zamrzavanju, privremenom i trajnom oduzimanju imovine povezane sa trgovinom ljudima.

Države potpisnice bi trebale preduzeti odgovarajuće mjere u cilju razvijanja **proaktivnog pristupa** u zamrzavanju, privremenom i trajnom oduzimanju imovinske koristi, imovine i sredstava trgovine ljudima, uključujući imovinsku korist pravnih lica.

Pošto organi za provođenje zakona i pravosudni organi prikupe informacije u okviru finansijskih istraga imovinska korist, imovina i sredstva krivičnog djela koja podliježu trajnom oduzimanju moraju biti osigurana kako bi se izbjeglo njihovo rasipanje, premještanje ili uništavanje, odnosno kako bi se počinocima onemogućilo da njima raspolažu. Radi ostvarivanja ovog cilja države potpisnice moraju preduzeti neophodne mjere u cilju **zamrzavanja i privremenog oduzimanja** imovine koja može biti predmet trajnog oduzimanja u kasnijoj fazi.

Član 23 stav 3 Konvencije o akciji protiv trgovine ljudima obavezuje države potpisnice da donesu i druge mjere kojima će se počinoci lišiti sredstava krivičnog djela trgovine ljudima i imovinske koristi pribavljene njegovim izvršenjem. U tom kontekstu treba omogućiti **povrat koji nije zasnovan na presudi** tamo gdje je krivično gonjenje nemoguće ili neuspješno. U tom smislu, organi bi mogli donijeti posebne smjernice za organe za provođenje zakona i pravosudne organe radi bolje primjene principa povrata koji nije zasnovan na presudi.

Organi bi trebali osigurati da se za organe za provođenje zakona i pravosudne organe organizira obuka o primjeni odredbi vezanih za povrat imovine.

Mjere za unapređenje pravilnog upravljanja zamrznutom ili privremeno oduzetom imovinom

U cilju osiguravanja očuvanja ekonomske vrijednosti zamrznute i privremeno oduzete imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, sredstava krivičnog djela i imovine koja može biti predmet trajnog oduzimanja **države potpisnice moraju usvojiti zakonodavne ili druge mjere neophodne za garantiranje pravilnog upravljanja zamrznutom ili privremeno oduzetom imovinom, uključujući osnivanje specijaliziranog tijela zaduženog za te poslove.**

Mjere za unapređenje krivičnog gonjenja i kažnjavanja krivičnih djela pranja novca povezanih sa trgovinom ljudima

Države potpisnice bi trebale osigurati mogućnost odvojenog krivičnog gonjenja pranja novca i predikatnih djela poput trgovine ljudima. To će organima za provođenje zakona omogućiti da krivično djelo pranja novca gone zasebno od predikatnog krivičnog djela u slučajevima gdje nije moguće ishodovati osuđujuću presudu za krivično djelo trgovine ljudima, ali postoje dokazi za pranje novca.

Organi bi trebali nastojati **da unaprijede primjenu tehnika suzbijanja pranja novca u borbi protiv trgovine ljudima** kroz blisku saradnju država u cilju omogućavanja brze razmjene informacija o finansijskim evidencijama. Međunarodne mreže za saradnju u oblasti borbe protiv pranja novca, kao što je razmjena informacija između finansijsko-obavještajnih jedinica, bi mogle biti korisne u istragama trgovine ljudima.

Mjere za unapređenje saradnje u istragama, zamrzavanju i trajnom oduzimanju imovine

Države potpisnice bi trebale sistematski koristiti postojeće zakonske odredbe i mehanizme međunarodne saradnje za identifikaciju i oduzimanje imovine počilaca.

Mjere za unapređenje prikupljanja podataka

Države potpisnice bi trebale razmotriti vođenje statističkih podataka ili **unapređenje prikupljanja statističkih podataka o predmetima u kojima se odredbe o oduzimanju imovine primjenjuju** radi lakšeg dokazivanja djelotvornosti režima trajnog oduzimanja imovine i pravilne procjene imovinske koristi pribavljene trgovinom ljudima. Statističke podatke o privremenom i trajnom oduzimanju imovine bi trebalo prikupljati od onih koji učestvuju u tom postupku.

PRILOZI

Prilog I – Popis izvora

Vijeće Evrope

Konvencija Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima (CETS br. 197)

Obrazloženje uz Konvenciju Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima (CETS br. 197)

Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom (ETS br. 141)

Obrazloženje uz Konvenciju o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom (ETS br. 141)

Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom i o finansiranju terorizma (CETS br. 198)

Obrazloženje uz Konvenciju Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom i o finansiranju terorizma (CETS br. 198)

Rezolucija Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope 2218 (2018) od 26. aprila 2018, *Borba protiv organiziranog kriminala kroz oduzimanje nezakonite imovine*

Vijeće Evrope (oktobar 2020), *The Use of Non-Conviction-Based Seizure and Confiscation*

Konferencija država potpisnica CETS br. 198 „Pregled tematskog monitoringa primjene člana 6 Konferencije država potpisnica CETS br. 198 6 („Upravljanje zamrznutom ili privremeno oduzetom imovinom“), 10. novembar 2023.

Grupa eksperata za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA)

Upitnik za treći krug evaluacije primjene Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima u državama potpisnicama, usvojen u GRETA-i 28. septembra 2018.

GRETA (2024), Analiza trećeg kruga evaluacije primjene Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima

Izvještaji o trećem krugu evaluacije za sljedeće države potpisnice: Albanija, Andora, Jermenija, Austrija, Azerbejdžan, Belgija, Bosni i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Kipar, Danska, Francuska, Gruzija, Njemačka, Mađarska, Island, Irska, Italija, Letonija, Litvanija, Luksemburg, Malta, Republika Moldavija, Crna Gora, Nizozemska, Sjeverna Makedonija, Norveška, Poljska, Portugal, Rumunija, Srbija, Slovačka Republika, Slovenija, Španija, Švicarska, Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo

Radna grupa za finansijske mjere protiv pranja novca (FATF)

FATF – APG (2018) *Financial Flows from Human Trafficking*, FATF, Pariz

FATF / GAFI (2012) *Operational Issues - Financial Investigations Guidance*

FATF / GAFI (2011) *Money Laundering Risks Arising from Trafficking in Human Beings and Smuggling of Migrants*

EGMONT grupa finansijsko-obavještajnih jedinica (2023) *Principles for information exchange between financial intelligence units*

Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE)

OSCE (2014) *Leveraging Anti-Money Laundering Regimes to Combat Trafficking in Human Beings*

OSCE (2010) *Analysing the business model of trafficking in human beings to better prevent the crime*

OSCE (oktobar 2019) *Following the Money. Compendium of Resources and Step-by-Step Guide to Financial Investigations Related to Trafficking in Human Beings*

Ujedinjene nacije (UN)

UN (2023) *Study on illicit financial flows associated with smuggling of migrants and trafficking in persons from Glo.Act partner countries to Europe*

Bali Process, *Policy Guide on Following the Money in Trafficking in Persons Cases*, 2018.

Prilog II – Popis država potpisnica Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima (CETS br. 197)

Albanija	Letonija
Andora	Lihtenštajn
Jermenija	Litvanija
Austrija	Luksemburg
Azerbejdžan	Malta
Bjelorusija*	Republika Moldavija
Belgija	Monako
Bosni i Hercegovina	Crna Gora
Bugarska	Nizozemska
Hrvatska	Sjeverna Makedonija
Kipar	Norveška
Češka	Poljska
Danska	Portugal
Estonija	Rumunija
Finska	San Marino
Francuska	Srbija
Gruzija	Slovačka Republika
Njemačka	Slovenija
Grčka	Španija
Mađarska	Švedska
Island	Švicarska
Irska	Turska
Izrael*	Ukrajina
Italija	Ujedinjeno Kraljevstvo

**Države koje nisu članice Vijeća Evrope*

Prilog III – Popis država potpisnica Konvencije Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom (ETS br. 141)

Albanija	Letonija
Andora	Lihtenštajn
Jermenija	Litvanija
Austrija	Luksemburg
Australija*	Malta
Azerbejdžan	Republika Moldavija
Belgija	Monako
Bosna i Hercegovina	Crna Gora
Bugarska	Nizozemska
Hrvatska	Sjeverna Makedonija
Kipar	Norveška
Češka	Poljska
Danska	Portugal
Estonija	Rumunija
Finska	Ruska Federacija*
Francuska	San Marino
Gruzija	Srbija
Njemačka	Slovačka Republika
Grčka	Slovenija
Mađarska	Španija
Island	Švedska
Irska	Švicarska
Italija	Turska
Kazahstan*	Ukrajina
	Ujedinjeno Kraljevstvo

* Države koje nisu članice Vijeća Evrope

Prilog IV - Popis država potpisnica Konvencije Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom i o finansiranju terorizma (CETS br. 198)

Albanija	Malta
Jermenija	Republika Moldavija
Austrija	Monako
Azerbejdžan	Crna Gora
Belgija	Nizozemska
Bosna i Hercegovina	Sjeverna Makedonija
Bugarska	Poljska
Hrvatska	Portugal
Kipar	Rumunija
Danska	Ruska Federacija*
Estonija	San Marino
Francuska	Srbija
Gruzija	Slovačka Republika
Njemačka	Slovenija
Grčka	Španija
Mađarska	Švedska
Italija	Turska
Letonija	Ukrajina
Litvanija	Ujedinjeno Kraljevstvo

** Države koje nisu članice Vijeća Evrope*

Međunarodna organizacija

Evropska unija

Trgovina ljudima, kao kriminalna radnja koja podrazumijeva mali rizik i veliku dobit, smatra se jednim od najunosnijih krivičnih djela u svijetu i jednim od najprofitabilnijih poslovnih modela organiziranog kriminala. Iako je ostvaren pomak u razumijevanju razmjera ovog problema, većina mjera za suzbijanje trgovine ljudima i dalje je usmjerena na krivično gonjenje samog djela trgovine ljudima, a ne na imovinsku korist koja je njime pribavljena. Međutim, iskustvo je pokazalo da je borba protiv organiziranog kriminala djelotvorna samo ako se kriminalci liše imovine stečene kriminalnim radnjama, a to podrazumijeva borbu protiv finansiranja trgovine ljudima.

Konvencija Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima pruža sveobuhvatan okvir za borbu protiv trgovine ljudima iz perspektive zasnovane na poštovanju ljudskih prava i potreba žrtava. Član 23 stav 3 Konvencije obavezuje države potpisnice da primjenjuju finansijske sankcije koje omogućavaju trajno oduzimanje sredstava krivičnog djela trgovine ljudima i imovinske koristi pribavljene njegovim izvršenjem.

U ovom tematskom pregledu je dato pojašnjenje djelokruga primjene člana 23 stav 3, kao i analiza njegove primjene u državama potpisnicama, uključujući preporuke koje imaju za cilj bolje razumijevanje finansijskih aspekata borbe protiv trgovine ljudima i njihovu praktičnu primjenu.

trafficking@coe.int
www.coe.int/trafficking

www.coe.int

Vijeće Evrope je vodeća organizacija za zaštitu ljudskih prava na kontinentu. Broji 46 država članica, uključujući sve države članice Evropske unije. Sve države članice Vijeća Evrope potpisnice su Evropske konvencije o ljudskim pravima, međunarodnog ugovora koji ima za cilj zaštitu ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Evropski sud za ljudska prava nadgleda primjenu Konvencije u državama članicama.

